

BYGGA BROAR

HUR PEDAGOGER ARBETAR FÖR ATT FÖREBYGGA HEDERSRELATERAT VÅLD & FÖRTRYCK

Grundnivå
Pedagogiskt arbete

Setareh Beiranvand

2016-FÖRSK-K198

HÖGSKOLAN I BORÅS

Program: Förskolläraryrket, 210hp

Svensk titel: Bygga broar, hur pedagoger arbetar för att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck

Engelsk titel: Building bridges, how teachers are working to prevent violence and repression in the name of honour.

Utgivningsår: 2018

Författare: Setareh Beiranvand

Handledare: Helena Bergmann

Examinator: Marita Cronqvist

Nyckelord: Förskola, hedersrelaterat våld och förtryck, integration, samverkan

Sammanfattning

Inledning

Denna studie handlar om hedersrelaterat våld och förtryck i relation till förskolan och dess arbete som vilar på en demokratisk värdegrund. Anledningen till att denna fråga är viktig att uppmärksamma är att det är ett brott mot de mänskliga rättigheterna och det är väsentligt för förskolan att arbeta för att förebygga normsystem och handlingar som ställer sig i konflikt med dessa. Tidigare har det forskats kring problemet i relation till skolan men det har på senare år även uppmärksammats som ett aktuellt problem i förskolan.

Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur förskolans pedagoger arbetar för att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck i så tidig ålder som möjligt.

Metod

Metoden som använts i denna studie är *kvalitativ analys*. Intervju med ljudinspelning som redskap har visat sig vara en framgångsrik metod för att få en djupare förståelse för pedagogers arbete i förskolans verksamhet i relation till hedersrelaterade dilemman.

Resultat

Resultatet visar att hedersrelaterad problematik trots sin komplexa omfattning ges uttryck åt i förskolan. Pedagoger som deltagit i studien har uttryckt att de till viss del fått kunskap om problemet men att det uppstått utmaningar i det förebyggande arbetet. En omfattande del av resultatet visar att pedagogerna arbetar med integrationsfrågor och lägger stor vikt på samverkan med föräldrar för att motverka och förebygga att hedersrelaterat våld sker hos barnen i tidig ålder.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1	INLEDNING	1
1.1	Syfte	2
1.1.1	Begreppsdefinitioner	2
2	BAKGRUND	3
2.1	Vad är hedersrelaterat våld och förtryck/problematik?	3
2.1.1	Nationella och internationella bestämmelser	4
2.1.2	Stödmaterial och projekt	5
2.2	Samverkan mellan hem och förskola	6
3	TEORETISK RAM	7
3.1	Integration	7
4	METOD	8
4.1	Intervju	8
4.2	Urval	9
4.3	Genomförande	9
4.4	Etik	10
4.5	Analys	11
5	RESULTAT	12
5.1	Kunskap och förhållningssätt	12
5.2	Hur pedagogerna går tillväga för att upptäcka	13
5.2.1	Den lyssnande pedagogen	14
5.3	Inskolning- starten till en god integration och ett förebyggande arbete	15
5.3.1	Barn - små samhällsmedborgare	16
5.3.2	Föräldrarnas inflytande på barnen	17
5.4	Svårigheter som kan uppstå	17
5.5	Möjligheter	18
6	RESULTATDISKUSSION	19
6.1	Hjälpmiddel saknas i det förebyggande arbetet	19
6.1.1	Stödpelare i det förebyggande arbetet	21
6.2	En god integration skapar goda möjligheter	23
6.2.1	Samverkan som nyckel till en god integration	25

7	METODDISKUSSION.....	27
8	DIDAKTISKA KONSEKVENSER/FORTSATT ARBETE.....	29
9	REFERENSER	31
10	BILAGOR	33

1 INLEDNING

Hedersrelaterat våld och förtryck är ett ständigt hot mot individens mänskliga rättigheter i ett demokratiskt samhälle enligt Sveriges regering (Skr. 2007/08:39). Samtidigt är arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck högst aktuellt i förskolan, då det är viktigt att motverka alla typer av brott mot den demokratiska värdegrunden, genom ett tydligt arbete i förebyggande syfte. Regeringen beskriver att begreppet hedersrelaterat våld och förtryck (Skr. 2007/08:39) handlar om att kontrollen över flickor och kvinnors sexualitet är styrande och kopplat till ett kollektiv, som t.ex. en familj eller släkt. Hedersrelaterat våld och förtryck utövas av exempelvis familjemedlemmar när kvinnan medför skam över familjens heder genom att gå emot de begränsningar som konstruerats inom kulturen. Det är alltså till skillnad från exempelvis mäns våld mot kvinnor, där det inte endast är en person som är förövaren utan oftast flera personer i familjen. De begränsningar som kvinnan kan bli utsatt för beskriver rör sig om allt från enkla val av klädsel och partner till fysiskt våld (Skr. 2007/08:39).

Det är av stor vikt att förskolepersonal har kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck inom förskolan eftersom tidig identifiering av problematiken ger möjlighet till att förhindra att barn växer upp i hederskontexter (Skr. 2007/08:39). Läroplanen för förskolan (Lpfö 98 rev.2016) fastslår att förskolan vilar på en demokratisk värdegrund och har i uppdrag att förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna. De värderingar som det svenska samhället har bör förankras i verksamheten genom ett aktivt arbete tillsammans med barn och föräldrar. I förskolan ska man arbeta för barnets bästa på ett sätt där alla barn får lika rättigheter och får vara en del av samhället (Lpfö 98 rev.2016).

Eva Ohlsson är grundare, utbildningsledare och koordinator inom olika projekt och har arbetat för att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck i skolan under många år (Wagner 2011). Efter några år av forskning började hon att snegla på förskolan och insåg snart att även förskolan är en arena där hedersrelaterat våld och förtryck blir synligt. Genom intervjuer och observationer har hon format utbildningsmaterial som stärker förskolepersonal i sitt förebyggande arbete med föräldrar och barn (Wagner 2011). Syftet med utbildningen är att skapa metodmaterial för att kunna motverka och förebygga hedersrelaterad problematik i tidig ålder och främja integrationen av barn och föräldrar till det svenska samhället (Ohlsson 2016). Utbildningen som bland annat innehåller bilder som stöd i arbete med föräldrar är utformad på ett sätt som ska förenkla en processinriktad värdegrundsdiallog där fokus läggs på att förmedla vad förskolan står för och vad som förväntas av föräldrarna i samverkan med förskolan, för att skapa en miljö där barnets bästa är i fokus (Ohlsson 2016).

Läroplanen för förskolan (Lpfö 98 rev.2016) skriver att:

”Förskolan ska komplettera hemmet genom att skapa bästa möjliga förutsättningar för att varje barn ska kunna utvecklas rikt och mångsidigt. Förskolans arbete med barnen ska därför ske i ett nära och förtroendefullt samarbete med hemmen.”

Lpfö 98 rev.2016 s.13

Samverkan med hemmet beskrivs alltså som väldigt viktigt för att kunna gynna barnet. Förskolan framställs som en plattform där människor av olika etniciteter och kulturella skillnader kan mötas och förenas (Lpfö 98 rev.2016 s.6). Därmed har förskolan en central roll i att bidra med kunskap om hur det svenska samhället är uppbyggt för att främja integrationen av de familjer som är i behov av det. Förskolläraren har i sitt arbete ansvar för att ge föräldrar och barn en positiv introduktion till förskolans verksamhet (s.13). Detta innebär förutom att den demokratiska värdegrunden ska prägla förskolans verksamhet måste den även förmedlas till föräldrar och/eller eventuella vårdnadshavare redan från de första interaktionerna.

Genom egna erfarenheter är det förstått att förskolan dagligen arbetar med många olika typer av dilemman som både berör barnet och samhället. Kulturkrockar, i form av hur förskolan ser ut i Sverige och hur den såg ut i hemlandet är exempelvis en av de frågor som pedagoger får arbeta aktivt med i verksamheten i form av barn- och föräldrasamtal. Hedersrelaterat våld och förtryck är ett brott mot de mänskliga rättigheterna eftersom det berövar individen på dess frihet, därför ansågs det vara av relevans för den kommande yrkesrollen att införskaffa kunskap om problemområdet. Eftersom hedersrelaterat våld och förtryck som nämns ovan, ingår i en kultur, berörs personer i alla åldrar även barn. Med tanke på att förskolan idag är egen skolform är det även av betydelse att veta hur pedagoger arbetar och fortsättningsvis bör arbeta för att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck samt vidare öka kunskap och kompetenser inom området.

1.1 Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur förskolans pedagoger arbetar för att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck i så tidig ålder som möjligt.

1.1.1 Begreppsdefinitioner

Hedersrelaterat våld och förtryck

För att klargöra vad hedersrelaterat våld och förtryck är hänvisas här till ett utdrag ur regeringens definition av begreppet.

I hederstänkandet står föreställningar om oskuld och kyskhets i fokus och familjens rykte och anseende ses som avhängigt flickors och kvinnors faktiska eller påstådda beteende. Detta förhållande kan vara mer eller mindre uttalat och kontrollen kan sträcka sig från vardagliga former av begränsningar i flickors och kvinnors liv som berör exempelvis klädval, socialt umgänge och rörelsefrihet till livsval som utbildning, jobb och giftermål och skilsmässa. (Skr. 2007/08:39 s.12).

Hedersrelaterat våld och förtryck beskrivs alltså som ett hederstänkande där bland annat ovanstående begränsningar ingår, därför kommer begreppet hedersrelaterad problematik och dilemma även att användas i uppsatsen som ett samlingsbegrepp parallellt med hedersrelaterat våld och förtryck.

Integration

Integration är den process man vill uppnå när en person från en annan härkomst invandrar till ett nytt land och olika kulturer förenas framgångsrikt med varandra i olika former (Giddens 2009). De olika integrationsformerna som diskuteras i den teoretiska ramen är assimilation, kulturell pluralism, sofistikerad mångkultur och melting pot.

Förebygga

I den här uppsatsen används ordet förebygga för att beskriva de åtgärder som utförs för att förhindra att en viss situation sker eller uppstår.

2 BAKGRUND

Nedan görs en redogörelse för forskning relevant till ämnet i denna undersökning.

2.1 Vad är hedersrelaterat våld och förtryck/problematik?

Hedersmord har under de senaste åren börjat dokumenterats i västvärlden (Hellgren & Hobson 2008 s.390). Fallet med Fadime Sahindal som grundades i hedersrelaterat våld och förtryck och som än idag talas om samt debatteras i svensk media fick stora rubriker under tidigt 2000-tal. Fadime var sju år när hon kom till Sverige och hennes familj hade bott i Sverige i ca tjugo år när hedersmordet skedde med fadern som förövaren. Fadime vägrade att gifta sig med den make som valts ut för henne och hade under sina tidiga år anmält både sin bror och far för hot och hon var även öppen med att tala om familjens hederskultur både till vänner och i svensk media, vilket kom att få stora konsekvenser för henne. Dessa händelser bidrog således till att Fadime förde skam över familjens heder, enligt den kontext hon levde i. Fadime valde att anpassa sig efter och ta del av den så kallade västerländska kulturen vilket medverkade till att hennes familj var tvungen att visa att de kunde hantera problemet och bevara sin kultur och heder (Hobson & Hellgren 2008 s.390-392).

Just hedersrelaterat mord är den yttersta handlingen som en kvinna eller man kan utsättas för när hon/han har brutit mot heders koden och dragit skam över familjen. Det som skiljer hedersvåld mot ”vanligt” våld i nära relationer är att det inte endast utförs av en enstaka person eller partner utan även av andra familjemedlemmar samt den kretsen som personerna lever med (Meetoo & Mirza 2007, s.187-188). Länsstyrelsen Östergötland (2017) har på uppdrag av den svenska regeringen ett övergripande ansvar för att motverka hedersrelaterat våld i skola och förskola samt att ta fram material för att ge verktyg och stöd till de pedagoger som arbetar med det. De har format metodmaterial och annat material som är tillgängligt på nätet för myndigheter och ideella organisationer som kan tänkas komma i kontakt med utsatta barn och vuxna. Detta material är sökbart på deras hemsida ”Hedersförtryck.se”. Handboken *Våld i hederns namn* (Länsstyrelsen Östergötland 2008) har redogjort för skola och socialtjänst om skyldigheten till att se och hjälpa utsatta. Handboken understryker att hot, tvång och våld i hederns namn förekommer i grupper med starkt patriarkala familjesystem och sammanfattas som ett skamtänkande där kollektivet kommer i första hand och den enskilda individen ska upprätta hedern i familjen. Hedern upprätthålls främst genom att flickan eller kvinnan har skyldighet till att lyssna på familjen och följa de regler som gäller inom kollektivet. Handboken redogör för att det främst är flickor och unga kvinnor som

utsätts för denna typ av förtryck men att pojkar och unga män också drabbas. Däremot är det mannen eller pappan som har en avgörande makt och representerar familjen gentemot både samhället och den övriga släkten. Individer av det kvinnliga könet blir därmed alltid sekundärt till det manliga. De tydliga könsnormerna speglas även i barnens uppfostran där flickor är begränsade i större omfattning än vad pojkarna är. Kvinnan och flickans sexualitet är starkt kontrollerad redan från tidig barndom för att upprätthålla hedern i familjen. Pojkar och flickor ska till den grad det går hållas åtskilda för att familjen sedan ska hitta en passande partner av det motsatta könet, beskrivs det i handboken *Våld i hederns namn* (Länsstyrelsen Östergötland 2008).

Vidare har en svensk studie undersökt hur hedersrelaterat våld och förtryck har startat en diskussion om jämlikhet i det svenska samhället. Det argumenteras för att Sverige har ett rykte om att vara ett land som kommit långt i jämställdhetsfrågan mellan kvinnor och män samt integrationsfrågor. Studien visar att hederskultur är något som bottenar i mannens kontroll över kvinnan, främst kvinnans sexualitet vilket har öppnat en möjlighet för feminister och politiker att diskutera hederskulturen kopplat till kvinnans rättigheter (Hellgren & Hobson 2008, s. 386-394). Hedersrelaterat våld och förtryck är alltså inte endast något som diskuteras i relation till invandrare och integrationsfrågor utan är även ett ämne som berör jämlikheten mellan kvinnor och män (s.394-395).

2.1.1 Nationella och internationella bestämmelser

Regeringen skrev år 2007 en handlingsplan (Skr. 2007/08:39) för att bekämpa hedersrelaterat våld i vilken det framställs att hedersrelaterad problematik är ett stort samhällsproblem trots att Sverige har kommit långt i jämställdhetsutvecklingen mellan kvinnor och män (s.9). För att kunna motverka hedersrelaterat våld och förtryck krävs det ett ökat samarbete mellan olika myndigheter som kommer i kontakt med utsatta personer vilket innefattar både vuxna, ungdomar och barn (s.8). Handlingsplanen redogör även för ett antal insatsområden i arbetet med att motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Bland annat är det ökade kunskaper, ökad samverkan och ett stärkt förebyggande arbete som nämns (s.6). Några av de myndigheter som kan komma i kontakt med utsatta barn och ungdomar är förskolan och skolan vilket ger ett unikt tillfälle både i att skapa en tillförlitlig föräldrakontakt samt en nära kontakt med barn.

Skolverket har i sina allmänna råd till förskolan (2016) beskrivit tydligt att pedagoger i förskolan, både förskollärare och barnskötare samt annan personal som arbetar i verksamheten, ska förutom läroplanen för förskolan (Lpfö 98 rev. 2016) även ta hänsyn till Barnkonventionens bestämmelser gällande barns rättigheter. Barnkonventionen är en sammanfattning av de mänskliga rättigheter som gäller för alla individer under arton, vilka klassas som barn (Unicef 2009). Artikel 19 (Unicef 2009) menar att konventionsstaterna ska vidta alla lämpliga åtgärder för att skydda barn mot psykiskt och fysiskt övergrepp. Artikel 3 i Barnkonventionen (Unicef 2009) skriver vidare att barns bästa alltid ska komma i det främsta rummet i beslut som rör dem. I paragraf 13 (Skollagen 1998) framgår det även tydligt att förskollärare har en anmälningsplikt och är skyldiga att göra en orosanmälan om det misstänks att ett barn far illa. Även artikel 24.3 i Barnkonventionen redogör för att konventionsstaterna ska vidta lämpliga åtgärder för att avskaffa traditioner som är skadliga för

barns hälsa. Läroplanen för förskolan (Lpfö 98 rev.2016) menar på att pedagoger i verksamheten ska arbeta för att motverka bland annat traditionella könsmönster. Barnkonventionen och läroplanen för förskolan (Lpfö 98 rev.2016) stärker behovet av samverkan mellan pedagoger och föräldrar samt mellan andra myndigheter och att verksamheter aktivt ska arbeta för att avskaffa traditioner och seder där barnet kommer till skada. Det finns därmed många dokument att luta sig på i arbetet med frågan om hedersrelaterat våld och förtryck.

2.1.2 Stödmaterial och projekt

Nilsson (2010) lyfter fram hur arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck kan och bör gå tillväga. Det grundläggande arbetet inriktas på att upptäcka flickor och pojkar som är utsatta, att nå ut till föräldrar och barn genom goda dialoger om grundläggande värden och normer samt kunna sätta in åtgärder vid akuta situationer i form av exempelvis stöd i den form det anses behövas (Nilsson 2010 s.11). I den första nivån av förebyggande arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck krävs det att man arbetar utifrån de demokratiska värdegrunder som präglar skollagen och läroplanerna (s.11). I den andra nivån ingår det att skapa tillitsfulla relationer till föräldrarna genom goda dialoger samt ge information om de styrdokument som styr verksamheten. Via dialogen skapas det mer förståelse för arbetssättet som råder i exempelvis förskolans verksamhet (s.12). För att sedan kunna motverka och ge stöd för utsatta är det även viktigt att våga samtala och lyssna på barn och elever som berättar om sin verklighet. Därför krävs det kunskap inom problemområdet för att kunna bedöma och göra en riskanalys över utsattheten hos barn och elever.

Det finns även ett antal varningstecken som Nilsson (2010 s.16) beskriver att man kan hålla utkik efter. Ett tecken är bland annat att barn och elever inte får delta i viss undervisning eller att barnen gör beskrivningar som visar på att de har begränsningar hemifrån i sin frihet och enlighet med Nilssons (2010) stödmaterial blir hedersrelaterat förtryck mer synligt i tonåren då de här begränsningarna uppenbarar sig i sociala sammanhang. Det visar på att hedersrelaterad problematik i stor grad visar sig i skolan då barnen senare i skolan skaffar sig ett annat socialt umgänge och ett mer verbalt uttryckssätt (Nilsson 2010 s.17).

Eva Ohlssons utbildningsprojekt 'Bygga broar' (Ohlsson 2016), genomförs av förskolor i olika kommuner runt om i Sverige. Syftet med projektet är att genom en processinriktad värdegrundsdialog motverka hedersrelaterad problematik och främja integrationen i förskola och skola (Jordan 2015 s.8). Thomas Jordan är docent på Göteborgs universitet, sektionen för sociologi och har på uppdrag av Länsstyrelsen Östergötland och Unizon gjort en utvärdering av projektet 'Bygga broar' som även han kallar för en processinriktad värdegrundsdialog (Jordan 2015). Jordan (2015 s.1) beskriver att syftet med projektet är ett sätt att öka pedagogers kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck. Det centrala arbetet inom projektet är att utveckla metoder för förebyggande arbete i förskolan genom exempelvis inskolningssamtal och utvecklingssamtal (s.1). Projektet 'Bygga broar' har främst haft en utgångspunkt i att främja integrationen av barn och föräldrar till det svenska samhället för att på så sätt även motverka att barn hamnar i skadliga subkulturer och utanförskap i senare ålder (Jordan 2015 s.1-10). Skruvprojektet är ytterligare ett projekt som har pågått i flera delar av

Sverige och är ett material format för bland annat skolan att använda sig av som stöd i hantering av känsliga frågor som kan uppstå i arbetet med hedersrelaterat våld och förtryck (Ohlsson 2010). I Skruvprojektet har intervjuer gjorts i skolan med verksamma pedagoger som visar att arbetet med föräldrar är en betydelsefull del i att upptäcka och motverka hedersrelaterad problematik (Ohlsson 2010 s.43-50). Det har alltså genom olika projekt gjorts insatser i både förskola och skola för att förebygga hedersrelaterad problematik. Hedersrelaterat våld och förtryck är ett viktigt ämne att ha kunskap om i förskolan för att kunna arbeta aktivt i förebyggande syfte, dock är det intressant att det trots varierade sökningar genom exempelvis sökmotorn Google har det inför denna undersökning inte förekommit forskning kring hedersrelaterat våld och förtryck i direkt koppling till förskolan.

2.2 Samverkan mellan hem och förskola

Dusi & Steinbach (2016) har gjort en studie i Italien som visar att pedagoger har en betydande roll för barn och föräldrar som invandrar till ett nytt land. Svårigheter som uppstått i samverkan mellan föräldrar och skola har lett till att de barn som invandrat bland annat inte har kunnat integrera sig i skolan samt andra sociala miljöer. Däremot har barnen uttryckt att just pedagogerna varit ett stort stöd för deras möte med det nya samhället och kulturen (Dusi & Steinbach 2016, s.20-23). Barn och föräldrar som deltagit i undersökningen har genom lågstadiet fått sin första kontakt med det italienska skolsystemet och resultatet i studien visar att det italienska utbildningssystemet har haft en positiv inverkan på integrationen av de nyanlända (Dusi & Steinbach 2016, s.20-23).

I ett väl integrerat samhälle är det viktigt att det från början finns en systemintegration som skapar förutsättningar för sociala möjligheter (Lunneblad 2013 s.68). I sin bok *Den mångkulturella förskolan, motsägelser och möjligheter*, beskriver Lunneblad (2013 s.66) att social integration innebär olika individer, grupper och aktörers relationer till varandra. Han menar att förskolan och skolan är stora arenor för integrationen av föräldrar och barn till det svenska samhället oavsett politiska, ekonomiska eller andra förutsättningar och att individer i vardagligt återkommande situationer möts ger en betydande möjlighet för social integration (Lunneblad 2013 s.67).

Ellenby (2008 s.91-97) redogör för att arbetet med barn och föräldrar som är nyanlända eller följer en annan kultur än den svenska ibland kan vara en process för verksamma pedagoger i förskolan. Hon menar även att det är av stor betydelse att förskollärare och andra pedagoger i förskolan införskaffar kunskap om de kulturer som de möter, både genom samtal med föräldrarna och genom att sätta sig in i relevant litteratur. Detta medför att personalen kan få en större förståelse för föräldrarnas tankar och känslor (s.91-97.). Bozarslan (2001 s.17) beskriver dock att föräldrar av annan kultur inte nödvändigtvis behöver vara personer från andra länder än Sverige. Det kan vara en familj som flyttar från landsbygden till storstaden och inte är bekant med förskolans system. Därför krävs det många gånger också en invänjning av föräldrarna (s.17). Ellenby (2008 s.26) menar att kunskap är vägen till förståelse och att pedagogers förståelse för föräldrar och barn i flykt eller av annan kultur är viktig i arbetet. Har pedagoger inte kunskap om olika kulturer och traditioner, eller helt enkelt saknar förståelse

för det beteende som barn och föräldrar uppvisar när de genomgår en kris i livet, såsom flykt eller sorgen av att behöva ge upp sin egen kultur för att ta sig an en ny, blir det även svårt att bemöta detta som pedagog (s.27). Kunskap betonas alltså som väldigt betydelsefullt och krävs för att förebygga och upptäcka problem som kan komma i konflikt med den svenska förskolans värdegrundssystem.

Samverkan kan ske på olika sätt i förskolan varav de två vanligaste är tamburkontakten (som oftast sker dagligen) och utvecklingssamtalen (Sandberg & Viourinen 2007 s 54). Ytterligare sätt att samverka med föräldrarna är bevarandet av dokumentationen som sker i förskolan. I de formella samtal som sker mellan föräldrar och pedagoger är det främst barnets utveckling som står i fokus. Utgångspunkten i det första formella samtalet som sker, det som kallas introduktionssamtalet, är att lära känna föräldrarna och familjen för att skapa en tillförlitlig relation mellan hem och förskola. Det blir även en möjlighet för föräldrar som inte är bekanta med förskolans system att få information om arbetssättet och förskolans värdegrund (s.69-70).

3 TEORETISK RAM

Nedan följer en teoretisk referensram med utgångspunkt i ett sociologiskt perspektiv. Sociologi studerar och försöker förstå och förklara människans handlingar i sociala processer, bland annat kulturella strukturer som präglar samhället (Giddens 2009).

3.1 Integration

I takt med globaliseringen menar Giddens i sitt inflytelserika verk *Sociologi* (2009 s. 643) att integration av kulturer från olika etniska grupper innebär många fördelar samtidigt som det är en komplex samhällsfråga. Giddens beskriver tre olika metoder för integration som under många år har använts av mångkulturella samhällen och som än idag är centrala för hur integrationen pågår i stora delar av världen. Den första av de tre metoderna är assimilation som till stor del innebär att invandraren förväntas ge upp sina egna kulturella vanor och anpassa sig nästan helt till det nya landets normer och värden. Giddens (2009 s.643-646) menar att detta inte är en gynnsam integrationsform då det kan ge upphov till utanförskap istället för en positiv medverkan i samhället. Den andra metoden, som på engelska kallas för "melting pot", förespråkar att den nya kulturen ska blanda sig med den existerande kulturen i det rådande landet för att ge upphov till nya kulturella förändringar i samhället som kan samverka för att gemenskapen ska utvecklas framåt och bli mångsidigt. Den tredje metoden som kallas för "kulturell pluralism" innebär att olika kulturer får full rätt att finnas precis som de är, separat från samhällets normer och värderingar, men kan ändå vara en del av den ekonomiska och politiska strukturen som existerar i landet. Det innebär med andra ord att kulturer inte samverkar med varandra, men personer som ingår i de sociala grupperna ska ta sitt ansvar för att bidra till den politiska och ekonomiska uppbyggnaden av landet (Giddens 2009 s.643-646).

Slutligen förespråkar Giddens (2009 s.643-646) ett alternativt synsätt som han kallar för 'sofistikerad mångkultur'. I detta perspektiv tar man förutom kulturella skillnader och olika sociala gruppers integration i samhället även hänsyn till de lagar som gäller i landet. Genom detta synsätt respekterar man värdet av olika kulturer och skillnader mellan dessa men utan att

låta det gå så långt att tillåta att de olika kulturerna bryter mot exempelvis de lagar som finns i landet. Giddens (2009 s.643-646) menar att alla kulturer ska accepteras, däremot ska man som samhällsmedborgare stå upp för bland annat mänskliga rättigheter om traditioner och seder bryter mot dessa. Till exempel kan det handla om att könsstympning som kan vara en naturlig del av vissa kulturer, absolut inte får ske i Sverige där det är strikt förbjudet eftersom det kränker människans rätt till integritet och går emot nationella lagar. Denna teori, ”s sofistikerad mångkultur”, ser Giddens (2009 s.645) som en mer välfungerande metod för en lyckad integration av olika kulturer till samhället.

Giddens (2009 s.834) teorier som hänvisar till integration kopplat till utbildning, bygger på den banbrytande franske sociologen Emile Durkheim (1858-1917) samt den amerikanske sociologen Talcott Parsons (1902-1979). Redan på 1800-talet konstaterade Emile Durkheim att utbildning har en stor inverkan för barn genom det sociala livet. Han menar att utbildning gör det möjligt för barn att få grepp om de sociala normer och regler som bidrar till att samhället fungerar. Detta är ett bra sätt att integreras in till samhället de lever i (Giddens 2009, s.834). Talcott Parson beskriver också vikten av individuell framgång och att barnet redan från födsel får en status i familjen som begränsar barnet. Detta är för att barn inte endast ska bidra till samhället genom att tänka på kollektivet men även genom att vara starka individer (Giddens 2009 s.835). Samtliga sociologer som nämns förespråkar utbildning som en främjande del av integrationen.

4 METOD

När en forskare väljer ett ämne att skriva om, är det viktigt att denne är intresserad av ämnet. Det krävs engagemang från forskarens sida för att få fram ett bra resultat, vilket är mindre troligt om forskaren inte har ett genuint intresse för området (Ejvegård 2009 s.33-34). När ämnet har valts och avgränsats, är det läge för att välja en användbar metod och teknik, för att få svar på syfte och frågeformuleringar (Ejvegård 2009 s.25-35). Vidare beskriver Ejvegård (2009 s.33) metod som det sätt att närma sig ämnet som det skrivs om. Tekniken blir då vilket sätt data materialet samlas in på, exempelvis enkäter och intervju (Ejvegård 2009 s.33-34). Utgångspunkten för denna undersökning är kvalitativ och i en kvalitativ metod befinner sig ofta forskaren i den sociala miljö som undersöks och genomför samtidigt sin datainsamling med den valda tekniken (Ejvegård 2009 s.51-55). Kvalitativ studie är lämplig för att undersöka erfarenheter genom att skapa en fördjupad kunskap inom det studerade fenomenet (Ejvegård 2009 s.25-35). I föreliggande studie är syftet att ta reda på kunskap hos pedagoger i förskolans verksamhet. Genom att hålla i en intervju kan man då få större möjlighet till att förstå respondenternas tankar och åsikter kring det valda ämnet. Kvalitativ forskning innebär till stor del att den som forskar beskriver en verklighet genom ”ord data”, en typ av data som består av uttalanden som sker vid exempelvis inspelning av intervju (Fejes 2009 s.19-20).

4.1 Intervju

Metoden som har använts för studiens datainsamling är kvalitativ intervju. Ejvegård (2009 s.33) argumenterar för betydelsen av att sträva efter medvetenhet i sitt metodval då det bidrar till vetenskaplighet i studien. Om man vill ta reda på erfarna kunskaper hos en viss population

är intervju ett bra redskap (Ejvegård 2009 s.47-48). Intervju som redskap ger respondenten möjlighet till att uttrycka sig och även möjlighet för intervjuaren att förstå respondentens budskap på ett mer ingående sätt (Ejvegård 2009 s.47-48). Eftersom det i denna studie är fokus på att ta reda på hur pedagoger arbetar för att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck i förskolans verksamhet är det inte endast angeläget att använda intervju som metod men även att spela in intervjun för att sedan kunna analysera den data som kommer fram. Ljudinspelning användes som hjälpmedel för att ge stöd senare i bearbetningen av materialet. Löfdahl och Franzen (2014 s.148-151) menar att om intervjun blir inspelad ger det intervjuaren möjlighet till att fullt koncentrera sig på vad respondenten säger samt ställa möjliga följdfrågor om det behövs. Att spela in en intervju gör alltså att man undviker anteckningar då det i vissa fall kan vara hämmande eftersom det medför till att den som intervjuar kan missa vad respondenten uttrycker (Ejvegård 2009 s.20-23). Bakgrunden till metodvalet baseras på forskningssyftet och ändamålet är att få en djupare kunskap och förståelse för hur pedagoger arbetar med fenomenet hedersrelaterad problematik, därför var det angeläget att använda kvalitativ intervju som metod för att undersöka detta.

4.2 Urval

Ejvegård (2009 s.51) menar att intervjuer kan ta tid på både det empiriska och bearbetningsplanet och att det därför är viktigt att vara noga med vilka personer man väljer att intervju. De som valts ut för denna studie är pedagoger i förskolan som arbetar i ett mångkulturellt område. Urvalet av yrkeskategorin är vald utifrån syftet med arbetet, vilket är personer som kan komma i kontakt med barn som blir utsatta för hedersrelaterad problematik. Sammanlagt intervjuades 8 personer i en förskola. Respondenterna arbetar i barngrupper som omfattar åldrarna 1-6år och har erfarenhet av att arbeta i förskolan mellan 3-15år.

4.3 Genomförande

Intervjuerna delades upp under olika dagar för att pedagogerna skulle få möjlighet att själva välja tid och plats som passade dem och deras verksamhet. Intervjuerna pågick under två veckor. Innan varje intervju gick jag till förskolan lite tidigare och frågade de som arbetade där om ett lämpligt rum som kunde användas och om detta var ledigt. Det var viktigt att ha en plats för intervjun där inga störmoment kunde avbryta respondenten i sina uttalanden. Inför intervjun hade jag all material till hands innan respondenten kom för att vara så förberedd som möjligt. Jag hade, förutom ljudinspelning genom telefonen även ett anteckningsblock och penna till hands som extramaterial. När jag och respondenten möttes presenterade jag mitt syfte och hur materialet sedan skulle användas. Jag informerade innan intervjuns start ännu en gång om att ljudinspelning skulle vara på och om de fortfarande var bekväma med detta. Jag talade även om att jag med hjälp av penna och block ibland skulle anteckna samt att de var fria till att avbryta intervjun under samtals gång även om de gett sitt samtycke från första början.

Alla pedagoger som deltog i undersökningen gav sitt godkännande för ljudinspelning och det var ingen som avbröt intervjuerna. Intervjuerna var olika långa tidsmässigt, mellan 30 minuter

och 1 timme. Några av respondenterna ville bli tillfrågade utefter hur frågorna såg ut i missivbrevet medan andra ville diskutera frågorna själva på sitt sätt samt i sin egen ordning. Om det var något svar som jag undrade över eller inte riktigt förstod under tiden som intervjuerna pågick fick jag avbryta och fråga: Hur / Varför? eller be respondenten att förklara en gång till vad denne menade. Jag använde mig alltså inte heller bara av intervjufrågorna som jag formulerat utan lämnade utrymme för följdfrågor. Jag ville inte heller lämna något svar som jag ”fritt” kunde tolka utan ville vara säker på att jag förstod vad respondenten sagt. Detta för att resultatet ska kunna baseras på pedagogernas ärliga svar och inte på lösa antaganden från min tolkning. Efter varje intervju satte jag mig ner och skrev anteckningar för att sammanställa en del av informationen som jag fått. Efter att denna fas var avslutad gick processen över till analysarbetet.

4.4 Etik

Löfdahl & Franzen (2014 s.36) hänvisar i sin bok till riktlinjer kring etiska ställningstaganden man bör ta när man skriver en uppsats. Fyra centrala krav tas upp som man som forskare måste ta hänsyn till och följa under arbetets gång. Dessa är informationskravet och samtyckeskravet, konfidentiellkravet samt nyttjandekravet.

- Informationskravet innebär att man ska informera alla berörda om sin undersökning, det innefattar både förskolechef och förskollärarna (Löfdahl & Franzen 2014 s.36). Man ska meddela vad undersökningen handlar om samt vad som krävs av de som ska delta.
- För att genomföra en studie enligt de fyra centrala kraven krävs tillåtelse till att genomföra sin undersökning. Först ska förskolechefen ge sitt medgivande och sedan ska pedagogerna som ska intervjuas ge medgivande. Det är viktigt att dem får möjligheten till att neka eller ge sitt samtycke för medverkan (Löfdahl & Franzen 2014 s.36).
- I enlighet med konfidentiellkravet ska de som ingår i studien inte vara identifierbara utan förbli anonyma genom exempelvis numrering av namn och avidentifiering av område och platser (Löfdahl & Franzen 2014 s.36).
- Nyttjandekravet handlar om att endast använda det insamlade materialet i forskningssyfte samt förstöra det när studien är klar. Materialet får alltså inte användas i annat syfte än till uppsatsen (Löfdahl & Franzen 2014 s.36).

Innan intervjuerna ägde rum talade jag muntligt med förskolechefen om undersökningens syfte för att få dennes samtycke. Jag talade om att förskolan samt pedagoger som deltar skulle vara anonyma. Efter att förskolechefen givit sitt samtycke skickades ett missivbrev ut till respondenterna via mailutskick för att få deras samtycke (Se bilaga 1). I missivbrevet stod det information om uppsatsens syfte. Vidare skrev jag en tidsram i missivbrevet som jag skulle förhålla mig till under intervjuerna. Detta för att visa hänsyn för respondenternas eventuella

givna tid. Några av respondenterna svarade via mail medan jag fick kontakta några via telefon för att bestämma tid och datum. I missivbrevet informerade jag även respondenterna att de skulle vara anonyma och att materialet som samlas in endast skulle användas i utbildningssyfte. I enlighet med ovanstående punkter bör forskaren beskriva vilka åtgärder som kan och har vidtagits för att upprätthålla anonymitet för deltagarna. Detta innefattar exempelvis kodning av namn. I föreliggande studie har medverkande personer lovats anonymitet så som aidentifiering av vem som sagt vad samt att inspelningarna kommer att hållas i säkert förvar när de inte används. Därefter är det endast anteckningar kvar som redan är aidentifierade. Tystnadsplikt har även lovats eftersom det är min skyldighet som forskare. I uppsatsen är pedagogerna redovisade genom nummer för att förbli anonyma.

4.5 Analys

Den valda analysmetoden mynnade ut i transkribering av datainsamlingen, identifierade nyckelbegrepp skrevs ned, sammanställning av återkommande nyckelbegrepp skedde som sedan bildade kategorier. Transkriberingen påbörjades efter att hälften av intervjuerna var genomförda. Transkribering innebär att det respondenternas svar som framkom i ljudinspelningarna omvandlats till skriftlig form. De första intervjuerna visade sig vara tidsmässigt långa och omfattande, samt uppdelade under två veckors tidsram. Eftersom intervjuerna var relativt långa ansåg jag det logiskt att börja bekanta mig med materialet trots att alla intervjusamtal inte var genomförda. Jag bekantade mig med materialet genom att lyssna på inspelningarna ett flertal gånger och samtidigt anteckna nyckelord som uppkom flera gånger, vilket i sin tur skapade ett mönster. När de återstående intervjuerna var gjorda, påbörjade jag en djupare kännedom om det återstående materialet på precis samma sätt för att sedan kunna börja med analysen på ett gemensamt sätt.

Att ha inspelningar på intervjuerna fungerade bra och det skedde inget bortfall av ljud på inspelningarna. Det var ett tidskrävande jobb att transkribera ett stort empiriskt material men det resulterade i att jag kunde skapa en helhet av den insamlade data. Jag gick flera gånger tillbaka till inspelningarna för att försäkra mig om att jag hade förstått rätt och för att se om det var något som jag missat. Detta för att ge en rättvis bild av vad respondenterna svarat och inte lämna rum för egna tolkningar. Ejvegård (2009 s.51) menar att inspelning av intervju underlättar för att analysera materialet och sedan använda det som anses vara lämpligt för studien. När jag hade lyssnat färdigt på materialet började jag gå igenom anteckningarna som jag hade gjort under intervjuerna samt under lyssningen.

Löfdahl & Franzen (2014 s.89) beskriver analysprocessen som tung och tidskrävande och man ibland kan missa sådant som infaller i de mönster som uppkommer, därför krävs det att läsa det transkriberade materialet flera gånger. Jag fann att respondenterna använde sig av många gemensamma centrala begrepp som kunde sammanställas i kategorier till frågeställningarna och syftet. De sammanställda anteckningarna började jag sedan att jämföra för att hitta likheter och skillnader. Nyckelorden fungerade som underlag för bildningen av kategorier. Kategorisering, associeras med vissa egenskaper, som i detta fall är vad respondenterna har uttryckt i intervjuerna. Kategoriseringen av respondenternas svar

förenklade inflödet av informationen genom att jag fick bedöma vilka svar som var lika och på så sätt fick fram en sammanfattning. Genom de mönster som uppkommer i bearbetningen går det sedan att skapa begrepp samt kategorier för att synliggöra det i resultatdelen av studien. Under analysen skedde alltså tolkning i relation till syfte för att i avslutningsvis kunna besvara dessa utifrån vad respondenterna uttryckt i intervjuerna. Det slutgiltiga resultatet mynnade ut i fem kategorier dessa är: kunskap och förhållningssätt, hur pedagogerna går tillväga för att upptäcka, inskolning- starten till en god integration och ett förebyggande arbete, svårigheter som kan uppstå samt möjligheter.

5 RESULTAT

Nedan redovisas resultatet av analysen kopplat till syftet som presenterades i början av uppsatsen. Resultatet visar en sammanfattning av alla pedagogers svar oavsett vilken åldersgrupp de arbetar med samt vilken befattning de har. Vid enskilda tillfällen tas det upp vad en pedagog har uttryckt utan hänvisning till ålder i barngrupp som pedagogen arbetar med, eftersom det i detta fall inte är av relevans för resultatet. Några pedagoger citeras vid vissa tillfällen i texten och har då numrerats slumpmässigt. Gemensamt för alla respondenter var att de såg ett stort problem med hedersrelaterad problematik redan i förskolan. Alla hade inte varit med om situationer som var hedersrelaterade, men uttryckte att det alltid kan finnas en risk som man måste vara uppmärksam på och att man måste arbeta förebyggande.

5.1 Kunskap och förhållningssätt

I förebyggande syfte har de flesta av pedagogerna gått på föreläsningar och kompetensutbildning om hedersrelaterat våld och förtryck och de beskriver kunskapen som viktig för ett förebyggande arbete. Detta är för att förskollärarna har insett att de måste förstå vad problematiken innebär och därmed kunna släppa de fördomar de själva kan ha haft mot hedersrelaterat våld och förtryck. En förskollärare beskriver exempelvis att innan denne gick utbildningen om hedersrelaterat våld och förtryck, trodde pedagogen att det bara var personer av viss religion som utövade våld i hederns namn, men att efter utbildningen fick pedagogen en bredare bild av problemområdet och kunde släppa sina egna fördomar och förstå vad problemet innebar utan att egna värderingar påverkade. Några pedagoger hade inte fått gå utbildningar ännu men ville gärna göra det, då de känner att det är behövande att de får mer kunskap inom området.

”Kunskap är vägen till förståelse, vi måste förstå föräldrarna också, alla vill sina barns bästa men vet inte alltid hur de ska göra” - Pedagog 1

Genom att ha kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck menar pedagogerna att de får verktygen till att möjligtvis upptäcka om det sker någon typ av förtryck eller våld i barnets familj. På detta sätt menar en pedagog att de kan agera vidare mer aktivt för att hitta lösningar på problem som uppstår för barnen istället för att förbli ovetande om det. Det uttrycks att det behövs mer stöd och fortbildning inom ämnet för att alla i verksamheten ska ha samma förutsättningar till att bemöta problemet. Det uttrycks alltså i intervjuerna att det är viktigt att alla arbetar på samma sätt med frågor som rör hedersrelaterat våld och förtryck, och genom

att ha kunskap i området kan de på så sätt skapa ett gemensamt förhållningssätt. De intervjuade betonar även vikten av att oavsett vad personalen har för värderingar hemma, måste de vara professionella i sitt arbete som förskollärare. Styrdokumenten och lagarna som finns i Sverige samt Barnkonventionen blir då ett enormt stöd i det förebyggande och motverkande arbetet. Det ger pedagogerna en möjlighet till att i dialog med föräldrar och barn stärka sina argument och främja integrationen av familjer som inte bott i Sverige under en lång tid.

Styrdokumenten har även varit till stor hjälp för att försäkra föräldrarna om att det inte är pedagogerna som privatperson som talar utan att det är uppdraget som ingår i yrket och att det är en del av uppdraget att utgå från barnens rättigheter i både undervisningen på förskolan samt förmedla det till föräldrarna. Det uttrycks även att föräldrarna fått större tillit till pedagogerna och verksamheten när de berättar om styrdokumenten och dess innehåll samt att det skapat möjligheter för dialoger kring olika kulturer och dess bakgrund.

”Det märks på många föräldrar att de uppskattar dialogen och känner sig trygga med oss pedagoger, trygga med att inte bli dömda eller ifrågasatta på ett negativt sätt. Då kommer de även till oss med funderingar, och det i sig är ett otroligt förebyggande arbete för det ger oss möjligheten att sätta ett spår hos föräldrarna.” – Pedagog 2

Några pedagoger beskriver vidare att trots att några av dem har gått utbildningar och fått kompetensutveckling bör de även alltid uppdatera sin kunskap samt förmedla den till dem som inte ännu fått möjligheten att gå på sådan kompetensutveckling. De beskriver att man bör dela med sig av sina kunskaper i arbetslaget för att alla ska kunna arbeta med ett medvetet, förebyggande förhållningssätt, ett arbetssätt som bygger på att hjälpa familjer integreras till samhället utan att behöva ge upp sin egen kultur.

5.2 Hur pedagogerna går tillväga för att upptäcka

Pedagogerna uttrycker att de arbetar med många föräldrar på nära håll redan från första inskolningen, när barnet är ett år. Genom att arbeta med familjen från början och skapa en nära relation till dem kan man upptäcka om hedersrelaterad problematik finns i familjen menar de intervjuade. Under det första samtalet, beskriver förskolepersonalen att man försöker få en bild av hur familjen har haft det innan de kom till Sverige eller hur deras liv sett ut från barndom till idag. Detta gör pedagogerna tillsammans med föräldrarna genom att göra en så kallad livslinje där de diskuterar exempelvis värderingar och familjesystem. Pedagogerna menar att genom att få veta om barnets bakgrund och vad det har för erfarenheter hemifrån kan de bemöta det på förskolan. Pedagogerna beskriver att de kan bemöta barnets erfarenheter på förskolan genom att anpassa undervisningen till hur barnet har det hemma och vad barnet har för behov. Exempelvis, genom att ha aktiviteter som berör jämlikhet mellan könen.

”Vissa föräldrar vet inte vad förskolans uppdrag är, då kan det bli en krock av vad båda parter förväntar av varandra. Därför är samtalen uppskattade då vi får utbyta erfarenheter.” - Pedagog 3

Genom att fråga föräldrarna vad de tycker om bland annat styrdokumentens innehåll får pedagogerna ytterligare en bild av hur de tänker kring verksamheten och vad föräldrarna själva har för erfarenheter av förskolan sedan tidigare. Har de en bild som inte stämmer överens med verksamhetens målsättning menar pedagogerna att de får chansen till att visa en annan sida till förskolan som föräldrarna kanske inte vetat om. Detta, menar pedagogerna, bidrar till att föräldrarna lär känna den svenska förskolan och den demokratiska värdegrund som samhället vilar på, vilket de menar är en del av att integrationen. På samma sätt innebär det att pedagogerna får förståelse för föräldrarnas kultur och får veta mer ingående om vad som ingår i kulturen. Vissa pedagoger har stött på tecken som visar på hedersrelaterad problematik hos barnen och bland föräldrar medan andra inte alls hade mött det konkret, men ändå fått bedöma riskerna om det funnits några aningar. Däremot vill pedagogerna arbeta på samma sätt med alla föräldrar och använder sig av samma mall i inskolningssamtalen. Pedagogerna menar att om de håller samma ram med alla föräldrar kan de arbeta vidare mer aktivt inom förebyggande syfte om det behövs och det skapas förtroende mellan hemmet och förskolan.

5.2.1 Den lyssnande pedagogen

Pedagoger beskriver att de yngre barnen inte uttrycker särskilda tecken på utsatthet eller begränsningar eftersom de inte uttrycker sig lika verbalt som de äldre barnen, men att föräldrarna tydligare genom samtal visat tecken och att man på så sätt kunnat upptäcka att hedersrelaterat våld och förtryck existerar i familjen. Eftersom barnen i de äldre åldrarna oftast är mer verbala kan de även komma att uttrycka mer tecken på utsatthet för begränsningar i sin frihet redan då. De beskriver att vissa barn exempelvis har berättat att de inte får hålla hand med pojkar, att det är pappa som bestämmer hemma och att de inte får ta på sig vad de vill. Vid sådana konversationer som barnen har med varandra har pedagogerna kunnat diskutera i arbetslagen om hur de bör gå vidare eftersom de anser att man bör lyssna till detta och inte blunda för det som barnen säger. Pedagogerna beskriver att det syns tydliga skillnader på pojkar och flickor när det kommer till vad föräldrar vill eller inte vill att barnen ska göra på förskolan. De beskriver att det visat sig som ett mönster att flickorna förväntas dra sig undan och göra typiskt ”flickiga” saker medan pojkarna förväntas ta sig an den manliga rollen redan som barn. Detta har visat sig ibland annat pojkars beteende gentemot flickor på förskolan. Att flickorna inte ska hålla hand med pojkar eller ta på sig kläder som visar för mycket hud, är uttryck som pedagogerna har hört barnen använda.

Ett annat mönster som några pedagoger lagt märke till under åren är att flickor vid 5-6 ålder reser iväg till hemlandet med en förälder. Då stannar resterande syskon hemma eller alternativt att något syskon följer med. När barn som varit i hemlandet har kommit tillbaka till förskolan har de i vissa fall uttryckt att föräldrarna hittat en man eller fru till något av syskonen i hemlandet och att de ska gifta sig. Pedagogerna uttrycker att det inte är ett problem att barnen åker till sina hemländer, men att om de upplevt tecken redan innan på utsatthet bör de vara noga med att ge ytterligare information om exempelvis barns rättigheter eller ha ytterligare samtal med föräldrarna, om så behövs. Att lyssna på framförallt barnen och alltid ta dem seriöst om de berättar något de varit med om som strider mot förskolans värdegrund

menar pedagogerna att man bör agera utefter för att undersöka vidare. Att undersöka vidare kan betyda exempelvis att pedagogerna arbetar mer aktivt med barnens rättigheter, i planerade aktiviteter, men likaså via processinriktade samtal med föräldrar och familj som berör integrationsfrågor. Genom att vara lyhörd som pedagog har barn och föräldrar känt större tillit och därmed även öppnat upp sig mer för förskolepersonalen.

”Lyssna utan att döma föräldrarna, även om de uttrycker att hederskultur är den rätta vägen att gå. Men sedan måste man arbeta tillsammans i arbetslaget och med föräldrarna för att förändra bilden på barnuppfostran och visa att det finns många andra vägar att ta, där barnet inte behöver skadas på vägen” – Pedagog 4

Genom att lyssna menar respondenterna, upptäcker man inte endast om det sker någon form av hedersrelaterat våld och förtryck hemma men kan då även föra aktiva och medvetna dialoger med barnen i stärkande integritets syfte. Barnets välbefinnande understryks alltid som en prioritering av pedagogerna. Vidare beskriver en pedagog att det ofta mynnar ut i att barnen uttrycker att någon förälder är huvudperson i varför barnet känner starka begränsningar i sitt vardagliga liv och i förskolan.

”Föräldrar har exempelvis uttryckt att de blivit utstötta av andra familjemedlemmar för att de skiljt sig och på så sätt dragit skam över familjen” –Pedagog 5

I sådana fall har pedagogerna fått agera mer aktivt i samverkan med föräldrar för att ge information om deras rättigheter och sedan arbetat tillsammans för att barnet ska må så bra som möjligt i situationen. Det visar sig alltså som i citatet ovan, att även föräldrarna i vissa fall inte har kunskap om sina egna rättigheter vilket blir ett hinder för dem att integreras till samhället på ett gott sätt, även för barnen. Genom att förklara deras och barnens rättigheter för dem har det alltså enligt pedagogerna förenklat integrationsprocessen markant eftersom föräldrar som levt i hederskontexter inte varit medvetna om dessa. När föräldrarna då blivit medvetna har de velat lära sig mer om de normer och värden som förskolan förespråkar. Många gånger tycker pedagogerna att det är svårt att upptäcka om barnet är utsatt för just hedersrelaterat våld med tanke på dess komplexitet och att det kan förväxlas med våld i nära relationer. De beskriver att det är mycket tydligare hos föräldrarna om de är utsatta och på så sätt kan de analysera hur stor risken är för att barnet blir drabbat av det nu eller längre fram. Slutligen anser pedagogerna att de har en viktig roll som lyssnare för att vara till hjälp om det skulle behövas.

5.3 Inskolning- starten till en god integration och ett förebyggande arbete

Inskolningssamtalet förklaras av pedagogerna som nyckeln till en lyckad samverkan och ett förebyggande arbete. Inskolningssamtalet är även en del av ett integrationsarbete som pedagogerna menar måste ske, för att kunna förebygga hedersrelaterat våld och förtryck. Man måste vara tydlig med att förmedla uppdraget i mötet med föräldrar menar personalen på förskolan. I inskolningssamtalet beskriver pedagogerna att den första kartläggningen sker och

starten på att skapa en nära relation till föräldrarna genom att få veta lite om dem och deras bakgrund. I inskolningssamtalet tas det även upp skyldigheter som personalen har gentemot barnet, Barnkonventionen och lagar som råder i Sverige. Pedagogerna berättar om förskolans verksamhet och vilken värdegrund den ligger på för att visa hur de jobbar.

Vi vill skapa ett öppet klimat genom det första samtalet med föräldrarna och barnen. Inskolningssamtalet ska sätta tonen för vårt fortsatta samarbete genom barnets tid på förskolan, det kan vi endast göra om vi har ett öppet förhållningssätt och respekterar varandra.

Pedagog 6

Pedagogerna menar att samtalen inte är eller bara ska vara informativa. De vill inte ge en auktoritär bild av sig själva, utan vill ha ett gott samarbete med goda relationer för barnets skull. De vill visa att det finns många olika sätt att gynna barnens utveckling och att de vill göra det i samråd med föräldrarna till den mån som det går. Slutligen håller alla pedagoger med om att det är viktigt att skapa situationer där barnen och föräldrar får möjligheten till en god integration till det svenska samhället genom förskolan.

5.3.1 Barn - små samhällsmedborgare

Ett främjande av barns integritet och självständighet är ett enormt arbete, uttrycker några av respondenterna, och belyser hur viktigt det är att barnen blir starka i sig själva. Genom att på förskolan ge dem möjligheten till att uttrycka sig, får barnen också möjligheter till att skapa nya vägar för sig själva i sin utveckling. Pedagogerna vill öppna nya vägar för barnen att uttrycka sig på och stärka dem i sina egna val de gör. De anser att det är ett förebyggande arbete i sig och kommer att gynna barnen i framtiden med sina självständiga val.

Förebyggande arbete, menar pedagogerna, är inte endast att man ska hålla utkik efter tecken på utsatthet av hedersrelaterat våld och förtryck. Det beskrivs även som barnens och föräldrarnas integration till det svenska samhället.

”Det handlar om att få barnen att känna sig som en del av samhället, redan när de är små”

- Pedagog 7

En pedagog uttrycker att det är viktigt att skapa nära relationer till barnen och stärka dem i sin egen identitet för att de ska integreras i samhället på ett gott sätt. Dialogen utgör en stor del av relationsskapandet med föräldrar och barn. Men de arbetar även med integrationsfrågor genom att tillsammans med barnen utforska staden och närmiljön till förskolan för att därigenom hjälpa barnen skapa en närmare kontakt till samhället de lever i. För att kunna arbeta på det viset menar pedagogerna att de första stegen, som att lyssna på barnen och föräldrarnas berättelser, har en markant betydelse. Det är även av betydelse att det finns en god stämning i verksamheten och en öppenhet för andra kulturer.

5.3.2 Föräldrarnas inflytande på barnen

En pedagog uttrycker att eftersom föräldrarna har ett stort inflytande på barnen räcker det inte att endast arbeta med integrationen av barnen till samhället utan även skapa möjligheter för föräldrarna att integreras till samhället genom förskolan. Det är genom föräldrarna är där det förebyggande arbetet sker effektivast och där det samtidigt är som svårast att bidra till förändring menar en pedagog. Pedagogerna delger olika erfarenheter de haft och ibland har det hänt att barn inte fått delta i undervisning på förskolan eller där föräldrar sagt att de inte vill att barnen byter om nära varandra, att de inte får vistas i samma toalett, att pojkar och flickor inte får leka med varandra eller vara med och fira traditioner på förskolan.

”För längesen var det en förälder som inte ville att hennes son skulle leka med flickor, det kunde leda till homosexualitet enligt föräldern” – Pedagog 8

Detta citat visar tydligt på ett exempel av en förälder som inte har integrerats fullt till vad förskolan förespråkar gällande genus. Enligt pedagogerna är traditioner som firas på förskolan en del av integrationen, ett sätt för dem att arbeta med att bjuda in både föräldrar och barn till det svenska samhället. I vissa fall har föräldrar gått med på att barnen ska få vara med på teater vid julfiranden men när dagen har kommit har de inte dykt upp. Men en pedagog uttrycker att detta hänt vid enstaka tillfällen och att de flesta föräldrar med tiden har förstått anledningen till varför man firar traditioner på förskolan. Barn har även vid olika tillfällen uttryckt att de inte får lyssna på musik hemma eller på förskolan och har då dragit sig undan från barngruppen när personalen haft sångsamlingar eller spelat musik. Pedagogerna säger att i dessa fall har de varit tydliga med att de respekterar föräldrarnas önskemål men att på förskolan ingår dessa inslag i verksamheten och att de inte kan beröva barnet på sina rättigheter. I dialoger med föräldrar har då vissa medlemmar av personalen fått upprepa ytterligare att barnen har sina rättigheter och att förskolan arbetar för att följa barnens intressen.

5.4 Svårigheter som kan uppstå

Pedagogerna uttrycker att även om hedersrelaterad problematik inte alltid är ett problem som de känner man kan ta på eller beskriva konkret försöker de göra en riskanalys i olika situationer som uppstår. En sådan analys gör de genom kontakten med föräldrar och genom att observera vad barnen talar om som verkar avvikande. Analysen sker alltså i det förebyggande arbetet. Det beskrivs även att det blir en svårighetsfaktor eftersom man ska ta vara på föräldrars delaktighet, barns rättigheter samt även sträva mot uppdraget i yrkesrollen. På så sätt menar pedagogerna att de kan hamna i ett konflikt fält där barnens bästa blir svårare att arbeta för eftersom det kan bli en slags motsatt effekt hemifrån om det förebyggande arbetet inte varit lyckat. Några av pedagogerna uttrycker att det inte är lätt att bemöta olika frågor som ingår inom hedersproblematik som exempelvis könsmonster, barns sexualitet och barns rättigheter.

En pedagog uttrycker att man stärker barnets integritet på förskolan, men att detta kan motarbetas hemifrån och att då skadas barnet som egentligen vars välbefinnande ska vara i

centrum. Gemensamt för alla pedagoger är att de anser om föräldrarna inte vill vara en del av det svenska samhället eller vill lära sig om kulturen, kan arbetet med barnen nästan vara förgäves eftersom de uttrycker hur viktig föräldrasamverkan är för barnets bästa. Ibland har vissa av pedagogerna varit med om föräldrar som verkligen inte velat ta till sig om den svenska förskolans värdegrund, då uttrycker pedagogerna att barnet till slut blivit förvirrat och det resulterar i att barnet får leva konfliktfyllt i två olika världar. Trots det menar pedagogerna att om det uppstår krockar måste man hitta vägar runt dem med hjälp av styrdokumentet och den värdefulla dialogen.

Några av pedagogerna uttalar sig om att många föräldrar är uppväxta i hederskontexter och kommer till Sverige, där det inte accepteras. Det i sig ses som en komplex fråga att bemöta eftersom föräldrarna kan känna att man kränker deras kultur, när pedagogerna motsäger värderingar som ingår i hederskulturer, exempelvis lika rättigheter mellan könen. Ett problem som kan uppstå då, beskriver några pedagoger, är att föräldrar känner sig ifrågasatta och drar sig undan mer från pedagogerna, vilket gör att barnets situation som bör vara i centrum, blir bortglömd i samarbetet. Pedagogerna menar att genom att föräldrarna drar sig undan, blir det svårare att hitta kontinuitet i den process som sker när föräldrarna lär känna den svenska förskolan och bekantar sig med det svenska samhället. Därför menar personalen att det krävs tydlighet från deras sida med att säga att det inte är de själva som privatpersoner som talar utan att förskolan har olika dokument och lagar att förhålla sig till.

Om pedagogerna inte når ut till föräldrarna genom dialogen och via samarbetet har det i vissa fall behövt göras en orosanmälan till socialtjänsten för att barnet inte mått bra. I intervjuerna framkommer det flera gånger att pedagogerna anser att det är viktigt att visa intresse för föräldrarnas hemkultur. De menar att på så vis skapas det större tillit för varandra. När tilliten byggs upp får de även större förståelse för varandra. Och på så sätt kan förskolan och hemmet integreras och förenas i varandra och förstå vilka normer som följs. Pedagogerna menar att genom att lyssna och inte vara dömande främjar man en del av integrationsprocessen, eftersom man är öppen för varandras kulturer och kanske till och med förenklar den.

5.5 Möjligheter

Trots att de känt motvind i vissa fall tar pedagogerna upp det positiva som skett i det förebyggande arbetet. Många pedagoger som har stött på flera föräldrar, som varit väldigt nyfikna på att förstå hur förskolan fungerar eftersom den inte varit uppbyggd på samma sätt som i hemlandet. Integrationsarbetet beskrivs som en långprocess, men som även är lärorik för pedagogerna och utmanar dem i sitt förhållningssätt genom att ta an nya kulturer samt de traditioner som följer med dem.

Det förebyggande arbetet har ibland resulterat i att föräldrar kommit till dem för att få råd om hur de kan uppfostra sina barn istället för vad de själva varit uppväxta med. Många föräldrar har alltså förstått att bara för att de själva levt i hederskontexter, behöver inte deras barn utsättas för samma typ av förtryck. En pedagog uttrycker att det i början av samarbetet med föräldrar kan bli ett spänningsfält där de inte vill ge upp sin kultur men de förstår sedan att barnets bästa är i fokus och att det gynnar dem om förskola och hem samverkar. Pedagogerna

är även noga med att framföra till föräldrar att det inte är meningen att de ska ge upp sin kultur, utan att deras hemkultur samt den svenska kulturen kan leva i harmoni. Det förebyggande arbetet har inte alltid lyckats, men pedagogerna visar stort engagemang i att fortsätta med det främjande värdegrundsarbetet.

6 RESULTATDISKUSSION

Diskussionen utgår från vad respondenterna uttryckt gällande problem och möjligheter kring ett förebyggande arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck i så tidig ålder som möjligt.

6.1 Hjälpmedel saknas i det förebyggande arbetet

De intervjuade betonar att det finns ett behov av hjälpmedel och kunskap för att hantera hedersrelaterad problematik. I resultatet uttrycker de intervjuade många gånger att det finns en komplexitet kring problemets kollektiva karaktär och att de själva haft utmaningar med att upptäcka det och motverka det på grund av detta. Även i regeringens handlingsplan för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck bekräftas denna komplexitet (Skr. 2007/08:39). Den svenska regeringen står fast vid att hedersrelaterat våld och förtryck är ett samhällsproblem som behöver motverkas och uppmanar de myndigheter som kan komma i kontakt med personer som blir utsatta för detta, att arbeta i motverkande och förebyggande syfte (Skr. 2007/08:39). Myndigheter i detta fall är bland annat förskolan och skolan som dagligen kommer i kontakt med barn, unga och vuxna samt har en unik plattform för att arbeta nära till föräldrar och barn från tidig ålder. I enlighet med regeringens riktlinjer och beskrivning av problematiken samt pedagogernas uttryckta behov, kan det konstateras att tydliga verktyg i hanteringen av hedersrelaterad problematik saknas men är av stor betydelse för det förebyggande arbetet.

I handlingsplanen (Skr. 2007/08:39) beskrivs det att de som blir utsatta för denna typ av våld och förtryck kan bli berövade sin frihet genom något som att inte få göra egna klädval eller bli tvingade till giftermål alternativt inte få välja sin partner (Skr. 2007/08:39). Det är alltså ett brett spektrum av begränsningar som gör att identifieringen av hedersrelaterat våld och förtryck blir komplicerad. I artikel 13 och 14 i Barnkonventionen (Unicef 2009) skrivs det att barnet har rätt till bland annat tankefrihet och yttrandefrihet. Förskolan ansvarar för att hålla Barnkonventionen levande i verksamheten, vilket i sin tur innebär att förmedlingen av information om Barnkonventionen till barn och vårdnadshavare kan vara en betydelsefull del för främjandet av integrationen. Giddens (2009) betonar vikten i att förmedla information om samhällets lagar kring frågan i enlighet för att främja integrationen. Resultatet i denna undersökning visar även att problemet är upptäckbart redan i förskoleåldern, om inte genom barnen, så genom tydliga tecken på att föräldrarna lever eller levt i hederskontexter vilket kan gynna arbetet för en bättrad integration.

Pedagogerna uttrycker i intervjuerna att det finns ett behov av att ha bredare kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck samt konkreta verktyg för att kunna förebygga det i så tidig ålder som möjligt. Samtidigt uttrycker pedagogerna att trots bristande kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck och utan konkreta strategier, har lyhördhet hos pedagoger varit för dem ett framgångsrikt verktyg för att se till barnets bästa och alltid tro på vad barnet

uttrycker. Ellenby (2008) beskriver vikten i att som pedagog vara öppensinnad och lyhörd för att skapa en större förståelse för barnets situation. Genom att vara en lyhörd pedagog har det visat sig att pedagogerna i föreliggande studie har kunnat upptäcka att barnet lever i någon form av hederskontext och kunnat gå vidare utifrån det. Att sedan gå vidare om en misstanke om hedersrelaterad problematik eller liknande uppstått har inneburit samtal med föräldrar samt aktivt arbete med förskolans läroplan (Lpfö 98 rev. 2016) och barnkonvention i verksamheten, i ett förebyggande syfte för att främja integrationen.

Hellgren & Hobson (2008) beskriver att Sverige kommit långt i integrationsfrågor men att hedersrelaterat våld och förtryck är ett problem som man ännu inte funnit en god metod för att förhindra. Hellgren & Hobson (2008) menar att anledningen till att hedersrelaterat våld och förtryck har blivit en stor debatt i Sverige, är eftersom Sverige är känt i hela världen för att vara ett jämlikt land för kvinnor och män. Utifrån den bemärkelsen att Sverige är jämlikt bör det vara enklare att finna hedersrelaterat förtryck gällande bristande jämlikhet mellan könen. I och med att Sverige har lagar och riktlinjer som skall fungera som motverkan mot obalans mellan könen bör identifieringen av obalansen vara enkel. De intervjuade beskriver däremot att det kan vara tvärtom. De intervjuade beskriver att det kan vara svårt med identifiering av hedersrelaterat våld och förtryck utan några konkreta verktyg. Dessa verktyg kan bland annat möjliggöras i form av fortbildning och fördjupningskunskap i ämnet hedersrelaterat våld och förtryck, för att kunna förebygga hedersrelaterat våld och förtryck i så tidig ålder som möjligt.

Jordans (2015) utvärdering av projektet 'Processinriktad värdegrundsdiallog' som även heter 'Bygga broar' visar att de pedagoger som deltagit i utbildningen har haft stor nytta av att lära sig om hedersrelaterad problematik och hur det kan påverka barn som växer upp i detta. Utbildningen riktar sig till förskollärare men som "Skruvprojektet" (Ohlson 2010) kan även personer från andra yrkesroller ta del av utbildningen för att öka sina kunskaper inom området. Det framkommer i intervjuerna att några pedagoger som fått ingående kunskap om heder har kunnat leda förtroendefulla samtal med föräldrar och barn vilket varit en framgångsfaktor i det förebyggande arbetet samt i samverkan. Sammanfattningsvis konstaterar Jordan (2015) att metodmaterial som utformats inom projektet 'processinriktad värdegrundsdiallog' varit framgångsrik med att bidra till kunskapsfördjupning inom området hedersrelaterad problematik. Hedersrelaterade dilemman kan leda till kritiska konsekvenser för det enskilda barnet och samhället i stort och det kan konstateras att förskolan är en viktig arena till att bidra för att motverka och förebygga problemet.

Hellgren & Hobson (2008) beskriver att hedersrelaterat våld och förtryck grundar sig starkt på mannens kontroll över kvinnan och detta kan influera familjer som lever i hederskulturer till att uppfostra pojkar och flickor olika endast baserat på kön. Exempelvis kan detta innebära att flickan blir mer begränsad i sin frihet än pojken genom att inte få umgås med personer från motsatt kön medan pojken inte har samma begränsning (Hellgren & Hobson 2008). Intervjuerna pekar på att de skrivelser som finns i de nationella direktiven angående hedersrelaterat våld och förtryck i många fall stämmer överens med de situationer som uppstått i verksamheten. Det framkommer i intervjuerna att barn uttryckt att de inte får umgås med det motsatta könet på förskolan och att föräldrar i vissa fall varit väldigt tydliga med

kontrollen över barnets sexualitet och håller fast vid traditionella könsroller. I intervjuerna framkommer det att en för förskolans riktlinjer (Lpfö 98 rev. 2016) finns implementerat i verksamheten för att motverka bland annat traditionella könsmonster i ett tidigt skede. Det framkommer emellertid inte vad för redskap pedagogerna har haft eller använt för att förebygga eller motverka när sådana situationer uppstår.

I resultatet framkommer att det förebyggande arbetet inte alltid har varit framgångsrikt och att det i de fallen där exempelvis samtal med vårdnadshavare inte varit gynnsamt, fåtts göra en orosanmälan till socialtjänsten ifall barnets välmående har försämrats i situationen mellan hemmet och förskolan. Pedagogerna har yttrat att detta skett trots att de ofta medvetet har arbetat förebyggande mot hedersrelaterat våld och förtryck samt för att främja integrationen. Det blir alltså tydligt i resultatet av intervjuerna att förutom att göra en orosanmälan till socialtjänsten, finns det en oklarhet i hur de ska hantera situationer vidare på förskolan om det förebyggande och motverkande arbetet inte ger ett resultat som gynnar barnets välmående.

De intervjuade beskriver att det vid misstankar av hedersrelaterat våld och förtryck ofta förekommer att familjerna har en kultur som skiljer sig markant från förskolans. Lunneblad (2013) menar att mångkultur ofta betraktas som problematiskt och främmande när det kommer till undervisning inom skola. Emellertid menar Lunneblad (2013) att det i ett väl integrerat samhälle finns möjligheter för social integrering, där personer oberoende av förutsättningar får mötas och ta del av varandra. I resultatet framkommer det att de intervjuade även konkret har arbetat med integration i barngruppen genom att utforska närmiljön och staden. Detta för att bilda en gemenskap och trygghetskänsla för barnen att känna sig som en del av samhället de lever i oavsett vad för hemkultur barnen har.

Det framkommer alltså i resultatet att ett avsiktligt arbete med integration har skett i tidig förskoleålder men att det även varit utmanande för några pedagoger. De uttrycker att det finns svårigheter med att arbeta för att hitta en balanserad tillvaro för barn som lever i ett spänningsfält mellan olika norm och värdesystem. Likväl anser respondenterna att de har en skyldighet att underlätta för barnet att ha det bra i den miljö de infinner sig i både på förskolan och i hemmet. Pedagogerna i den föreliggande studien anser således dessutom att kulturella uttryck som dans, sång och mat något positivt och att dessa uttryck bidrar till gemenskap. Pedagogerna i intervjuerna beskriver att de vill skapa en gemenskap mellan barnens hemkultur, förskolans kultur och det svenska samhällets normer och värderingar. Barnet står i centrum men målet är också att föräldrar och vårdnadshavare ska känna sig välkomna och vara en del av gemenskapen.

6.1.1 Stödpelare i det förebyggande arbetet

Resultatet visar att pedagogerna arbetar genom inskolningssamtal på ett sätt som ska skapa ett öppet klimat mellan barn, vårdnadshavare och pedagoger. De menar att arbetssättet ska kunna främja integrationen genom bland annat en ”processinriktad” dialog. En idealistisk integrationsform kan vara den som Giddens (2009) kallar för ”Melting pot” som kan underlätta det förebyggande arbetet i frågan om hedersrelaterat våld och förtryck. Denna

integrationsmodell förespråkar att den nya kulturen ska blanda sig med den existerande kulturen som råder i landet eller samhället. Detta för att skapa ett öppet klimat samt en gemenskap och utveckla kulturen för att ge upphov till nya positiva förändringar i samhället (Giddens 2009). ”Kulturell pluralism” hade emellertid inte varit ett optimalt val för att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck då det talar för att alla kulturer ska få existera precis som de är (Giddens 2009). Eftersom alla kulturer ofta kommer med tillhörande traditioner och seder kan risken även vara att dessa bryter mot de mänskliga rättigheterna och i sin tur mot styrdokumentens riktlinjer som pedagoger i skolan och förskolan ska arbeta med. Integrationen av personer från andra kulturer kan därför anses viktig för att förmedla den svenska värdegrunden samt förebygga hedersrelaterad problematik.

Resultatet visar på att pedagogerna sett indikationer på att barn lever i hederskontexter. Nilsson (2010) redogör för olika tecken man bör och kan ha koll på i skolan och som kan vara belägg för utsatthet. Några av dessa är bland annat tydliga begränsningar i vad barnet får göra på förskolan eller i sitt vardagliga liv. Det finns tydliga exempel i resultatet på händelser där personalen stött på begränsningar i form av att barnen inte fått delta i vissa inslag som ingår i förskolans uppdrag. I enlighet med förskolans läroplan (Lpfö 98 rev.2016) bör förskolans verksamhet vara en arena där olika kulturformer möts och barnen får stärkas i sin egen kultur samt ta del av bland annat den svenska kulturens traditioner, för att främja integrationen. När barn inte fått delta i traditionsfirande på förskolan har de intervjuade förskolepersonalerna känt sig splittrade inför hur de ska hantera situationen. Å ena sidan har barnet visat stor entusiasm för firande å andra sidan har föräldrar varit tydliga med sitt budskap om att barnet inte ska delta. Även om barnet bör vara i centrum har förskollärare även skyldigheter gentemot föräldrarna och bör respektera deras kultur och önskemål kring hur de vill uppfostra sina barn (Lpfö 98 rev.2016). De intervjuade uttrycker däremot att om detta strider mot den demokratiska värdegrund som ligger i grund för förskolan bör man inte ta lätt på det. I sådana fall framgår det att dialogen kring barnets bästa, med hjälp av Barnkonventionen samt styrdokumentet för förskolan gett stöd men inte alltid visat något resultat för det motverkande arbetet.

De intervjuade uttrycker att de arbetat aktivt i arbetslagen och självständigt vid vissa situationer men påtalar även att det behövs en klarhet kring var man bör vända sig för stöd i det professionella arbetet. Det kan dock konstateras utifrån resultatet att, för att kunna aktivt förebygga hedersrelaterat våld och förtryck i så tidig ålder som möjligt krävs det vissa förkunskaper om ämnet samt tydliga riktlinjer i vem pedagogerna ska vända sig till för fortsatt förebyggande samt motverkande arbetet. I sitt informationspaket, *Metodstöd för samverkan* (2010) skriver Länsstyrelsen Östergötland om olika sätt som på vilka i sin egen organisation kan bemöta flickor och pojkar som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. I enlighet med informationspaketet bör man i sin organisation börja med att synliggöra problematiken, skaffa kunskap om det och analysera var organisationen står i relation till problematiken. Nästa steg blir att forma en handlingsplan där uppdraget och ansvaret tydliggörs för att förenkla det vidare arbetet. Vidare skriver Länsstyrelsen Östergötland i sitt informationspaket *Metodstöd för samverkan* (2010) att detta metodiska utvecklingsarbete bidrar till att verksamheten får en grund i arbetet för att motverka våld i hederns namn. I bemötandet av

flickor och pojkar som blivit och blir utsatta för våld i hederns namn bör man även tillgodose varje individsbehov eftersom alla situationer är olika samt samarbeta över olika yrkeskategorier för att skapa goda förutsättningar för de som blir utsatta. Det framkommer inte i intervjuerna att det finns någon handlingsplan kopplat till våld i hederns namn utan att pedagogerna i större grad har gått fortbildningar och sedan självständigt samt i arbetslag jobbat i förebyggande syfte. Detta tyder på brister inom förskolans handlingsplan då förskolepersonal varit tvungna till att finna egna lösningar på problemet och på egen hand uppmärksammat problemet.

6.2 En god integration skapar goda möjligheter

Intervjuerna visar att ett medvetet arbete gjorts för att skapa en trygg och öppen förskola för barnen där barns rättigheter genomsyrat i verksamheten. Det framkommer av intervjuerna att verksamheten arbetat aktivt med att hjälpa barn och vårdnadshavare integreras in till det svenska samhället samt den svenska förskolan. De menar att detta har bidragit till att vårdnadshavare fått större förståelse för varför verksamheten har ett visst innehåll i sin undervisning. Enligt Giddens (2009) finns det flera sätt att integrera till ett land och han talar om 'sofistikerad mångkultur' som han anser vara den mest fungerade metoden för integration. Han menar att mångkultur är positivt dock att man inte bör acceptera alla traditioner och seder som kommer med olika kulturer, om de bryter mot mänskliga rättigheter eller lagar i det landet (Giddens 2009).

Detta kan ses som ett förebyggande arbete då det kan ge vårdnadshavare en annan syn på barns kompetens och rättigheter som kanske skiljer från den synen som finns på barn i en hederskultur. Giddens (2009) har en negativ syn på assimilation som integrationsform då det på något sätt tvingar invandraren att ge upp allt i sin egen kultur. I resultatet framkommer det att i dialog med föräldrar det ibland skett missförstånd då föräldrar känt att pedagogerna kränkt deras kultur. De intervjuade menar dock att deras tanke med dialogen inte är att förändra föräldrarnas bakgrund och kultur utan på något sätt ta det bästa från båda kulturer. Pedagogernas arbete visar på en blandning mellan Giddens (2009) teorier om 'sofistikerad mångkultur' och 'melting pot' eftersom de visat att de vill lära sig om barnen och föräldrarnas kultur och visa delar av den svenska kulturen samtidigt som de aktivt strävat för att motverka sådant som strider mot de mänskliga rättigheterna.

År 1975 ändrade Sverige sin integrationsform, från att använda assimilation som ett praktiskt tillvägagångssätt för att hjälpa invandrare in till det svenska samhället till att istället ha ett mångkulturellt förhållningssätt gentemot invandring och integration eftersom Sverige nu var ett land med en hög procent invandrare (Hellgren & Hobson 2008). För att främja integrationen av invandrare gjorde den svenska staten möjligheter för invandrare att skapa organisationer med avseende att kunna påverka integrationspolicys, utifrån ett invandrarperspektiv (Hellgren & Hobson 2008). Detta visar att integrationen blev ett samarbete mellan staten och invandrarna istället för att invandraren skulle ge upp sin kultur helt och assimilera sig till det svenska samhället och endast ta del av svenska normer.

Resultatet visar att pedagogerna arbetar med integrationen tillsammans med föräldrarna och barnen genom att skapa ett gott samarbete redan från inskolningssamtalet. Pedagogerna förklarar att de gör detta för att skapa en tillit mellan hemmet och förskolans verksamhet, genom att vara öppna och nyfikna på mångfald, samt barnen och föräldrarnas hemkultur. Ett inte så lyckat exempel på integration som kan nämnas och som resulterade i hedersmord är Fadimes fall, vars familj hade levt i Sverige i ca 20 år (Hellgren & Hobson 2008). Det innebär att trots två decennier i ett svenskt samhälle kan det konstateras att Fadimes familj inte integrerats fullt till det svenska samhället, både gällande jämlikhet mellan könen men även synen på individens rättigheter och frihet. Frågan är då, hade samhället kunnat göra någon skillnad för att förhindra Fadimes död? Genom att inkludera invandrare och de organisationer som avsatts för invandrare, i att delta för att skapa integrationsmodeller bidrar det till att skapa gemenskap istället för en ”vi och dem” kultur, alltså en kultur som separerar invandraren från samhället den lever i (Hobson & Hellgren 2008). Det bevisar vikten i att engagera familjer och individer till att integreras till det svenska samhället i så tidig ålder som möjligt.

Resultatet visar att pedagogerna i förskolan försökt skapa en öppen miljö där det förekommer en gemenskap och främjat integrationen av nykomna föräldrar genom att visa nyfikenhet för deras kultur och tankesätt. Detta har många gånger visat sig vara en framgångsfaktor i det förebyggande arbetet eftersom föräldrar vågat prata om vad som ingår i deras kulturer utan att behöva bli ifrågasatta och pedagogerna har i sin tur kunnat förmedla den svenska kulturens demokratiska värdegrund och vad som utgör en del av den. Vidare har den öppna dialogen som pedagogerna nämner i resultatet, gjort att de kunnat bygga en bro mellan hem och förskola för att barnet ska må bra och känna sig som en del av det svenska samhället samt sin hemkultur.

Några av de intervjuade pedagogerna påpekar att de arbetat mycket med integrationen av föräldrar och barn till det svenska samhället genom att skapa möjligheter för föräldrar och barn att möta delar av det svenska samhället via förskolan. Lunneblad (2013) menar att den sociala integrationen är av stor betydelse i arbetet på bland annat mångkulturella förskolor eftersom det ger upphov till möten där personer oavsett ekonomiska förutsättningar eller etnisk bakgrund får interagera med varandra. Förskolan är en unik plattform för att tidigt kunna skapa förståelse och relationer med olika kulturer som gynnar både samhället och det enskilda barnet i sin utveckling (Lunneblad 2013). Det uttrycks i resultatet att många föräldrar varit nyfikna på hur det svenska samhället är uppbyggt och varit engagerade i att dela med sig av egna kulturella erfarenheter sedan tidigare. Pedagogerna menar att det är positivt eftersom det ger upphov till att kunna föra ett framgångsrikt samarbete för barnets bästa.

Giddens (2009) beskriver kulturell pluralism som en integrationsform där kulturer lever i harmoni separat från varandra men där medborgarna av samhället samtidigt ska bidra till den ekonomiska och politiska strukturen i samhället. Detta kan vara ett synsätt som ligger i grund för en integrationsprocess som sedan kan utvecklas vidare till att kulturer istället lever i harmoni med varandra. Slutligen menar pedagogerna i studien att det är gemenskap mellan olika kulturer som de vill uppnå och inte assimilation som innebär att exempelvis den person som möter en ny kultur ska ge upp sin kultur helt och hållet.

Både den franske sociologen Emile Durkheim och den amerikanske sociologen Talcott Parsons förespråkade utbildning som en viktig del för en positiv integration (Giddens 2009). Båda sociologer menar att utbildningen bör genomsyra ett arbetssätt där pedagoger främjar integrationen för att kollektivet och samhället ska föras framåt samtidigt som man stärker individen (Giddens 2009). Det är viktigt enligt de intervjuade pedagogerna att man stärker barnen i deras identitet för att de ska känna sig inkluderade i det svenska samhället och inte behöva leva i två motsägelsefulla världar, på ett konfliktfyllt sätt. Somliga pedagoger menar att det i framtiden kan det innebära en risk att barnet hamnar i skadliga subkulturer om det inte känner en samhörighet med det svenska samhället. De intervjuade menar på att de vill bygga en bro tillsammans med föräldrar, mellan hemmet och förskolan där barnet kan känna trygghet och där barnets identitet främjas samt kan känna samhörighet i båda kulturer som det växer upp i. Denna samhörighet skall och har i sin tur bidragit till familjens integration till samhället och även fungerat som bidrag till att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck.

6.2.1 Samverkan som nyckel till en god integration

Något som framkommer i resultatet av intervjuerna, är att samverkan är av stor betydelse till ett förebyggande arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck samt ett främjande av integrationen. Föräldrasamverkan är ett begrepp som ständigt återkommer i diskussioner kring förskolan och Bozarlan (2001) beskriver att det inte går att starta en god integrationsprocess om man inte lyckas skapa en god relation till föräldrarna.

Dusi & Steinbach (2016) menar att lärarna i lågstadiet varit viktiga för integrationen av nyanlända barn bland annat genom att lyssna på dem och få dem att känna sig välkomnade till det nya landet, studien stärker argumentet för att utbildning i samband med samverkan är en framgångsfaktor inom integrationsfrågor. Det framkommer även i deras forskning att barnen söker sig till lyssnande pedagoger och gärna vill skapa tillitsfulla relationer till dem men att språket många gånger blir ett hinder (Dusi & Steinbach 2016). De intervjuade i denna undersökning påpekar att kommunikationen med föräldrar, på grund av bristfälliga språkkunskaper ibland kan skapa svårigheter i samverkan men benämner däremot inte att det har varit en svårighet i det förebyggande arbetet med barnen.

Ett övergripande argument för samverkan mellan förskolepersonal och föräldrar är att barnets välbefinnande ska gynnas (Sandberg & Vuorinen 2007). Några pedagoger i studien hävdar att det funnits hinder i samarbetet med föräldrar då de inte känt att de haft tillräckligt med kunskap om hur man ska hantera kulturkrockar som uppstår samt hur dialogen ska gå till för att lägga en grund för relationen. Ellenby (2008) menar att det ibland kan bli svårt för pedagoger att hitta en balans i samarbetet med föräldrar eftersom det i vissa fall kan uppstå stora kulturkrockar. Detta försvårar i sin tur arbetet för att engagera föräldrarna till integration. Det är viktigt att som pedagog försöka förstå föräldrar och barns situation och även om man är van vid ett specifikt arbetssätt ska man som pedagog vara villig och öppen för att hitta nya samverkansformer (Ellenby 2008). Giddens (2009) beskriver i hans alternativa synsätt för integration sofistikerad mångkultur en typ av samspel där kulturer lever

i harmoni med varandra och kan gynna förskolepersonal i sitt bemötande av familjer som är i behov av integration till samhället. Genom att ha detta synsätt i åtanke kan förskolepersonal vara öppensinnade för att förena olika kulturer men även vara professionella och stå för de riktlinjer som ska följas enligt de gällande styrdokument.

Kulturkrockar uppstår inte bara mellan föräldrar och personal på grund av olika nationaliteter men även på grund av olika referensramar som människor utgår ifrån, exempelvis att man är uppväxt i olika sociala miljöer (Bozarslan 2001). Däremot beskriver Bozarslan (2001) att i många länder lämnar man barnen i skolan/förskolan första dagen utan någon form av invänjning. Det kan bli problematiskt för pedagoger att förklara att förskolan är en institution eller att det tar en längre tid att förklara varför det sker en inskolning innan barnet får lämnas på förskolan eftersom föräldrarna kan ha en helt annan bild av hur det går till. Däremot bör det alltid läggas vikt på att även om det kan bli en process som blir utmanande, är det förskolepersonalens ansvar och skyldighet att presentera målet med en bra invänjning samt vara tydliga med vad som förväntas av föräldrarna (Bozarslan 2001). I resultatet framkommer det att inskolningen och det första samtalet är där pedagogerna får chansen till att starta upp en god relation med föräldrarna. Inskolningssamtalet bidrar till att få en påtaglig bild av barnets bakgrund och pedagogerna kan då arbeta individuellt för att tillgodose varje barns behov till den mån de kan. De intervjuade uttrycker att i det första samtalet i flesta fall satt en god prägel på vidare samarbete mellan förskolan och hemmet.

Förutom inskolningen och det första samtalet sker samverkan på olika sätt under tiden som barnet går på förskolan. Genom utvecklingssamtal, den vardagliga tamburkontakten samt genom bild och text som sätts upp på förskolans väggar sker det en kommunikation mellan pedagoger och föräldrar (Sandberg & Vuorinen 2007). Genom dokumentations bilder kan föräldrar som inte talar det svenska språket ändå få vara med och ta del av hur barnets dag ser ut på förskolan. Däremot kan dokumentationen på väggarna bidra till att den personliga kontakten minskar med föräldrarna och att kommunikationen blir ensidig men samtidigt är det ett sätt för pedagoger att trots tidsbrist kommunicera med föräldrarna (Sandberg & Vuorinen 2007). Några av pedagogerna i studien uttrycker att de haft stor nytta av bilder i samtal med föräldrarna då det underlättat när det varit brist på språkförståelse hos båda parter. Bilder i samtal kan även användas för att stärka och öka förståelsen för det som samtalet handlar om.

Som tidigare nämnt i föreliggande studie är 'Bygga broar' ett stöd för pedagoger att arbeta med i förebyggandet av hedersrelaterat våld och förtryck och stödet innefattar bland annat bildmaterial för pedagoger att arbeta med i samtal med vårdnadshavare. Stödet är användbart i både inskolningssamtal/utvecklingssamtal men även i andra samtal om pedagoger skulle väcka misstanke om en situation som är relaterad till hedersrelaterat våld och förtryck (Ohlsson 2016)

Avslutningsvis anser de intervjuade att en god samverkan är av stor betydelse för att de ska få kunskap om barnets hemkultur och kunna arbeta enligt de riktlinjer som står i läroplanen för förskolan (Lpfö 98 rev. 2016) för att skapa goda förutsättningar för barnet. De anser även att alla bör få ingående kunskap om vad begreppet heder innebär för att kunna identifiera när det

finns brister i samverkan och ett samarbete med andra yrkeskategorier behöver ske. Det kan alltså konstateras att det stora förebyggande arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck sker främst i en tydlig samverkan med föräldrar, värdefulla öppna dialoger och främjandet av integrationen.

7 METODDISKUSSION

Då jag själv är bekant med förskolans miljö sedan tidigare och genom förskolläraryrket var kvalitativ metod ett relativt självklart val. Ejvegård (2009) beskriver metod som ett sätt att närma sig det forskade ämnet i en undersökning. I en kvalitativ metod menar Ejvegård (2009) att forskaren ofta befinner sig i den sociala miljö som undersökningen handlar om. Jag anser att kvalitativ metod med intervju som redskap fungerade väldigt bra eftersom syftet var att undersöka hur pedagoger arbetar med att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck i förskolan.

Genom intervju som redskap fick pedagogerna berätta tydligt hur de arbetar med sina egna ord. Ejvegård (2009) beskriver att intervju som redskap i en kvalitativ metod möjliggör för respondenten att utförligt uttrycka sig samt tillåter intervjuaren på ett mer ingående sätt få förståelse för respondentens budskap. Intervju som redskap gav mig som intervjuare utrymme till att ställa följdfrågor samt återgå till frågorna om svaret varit oklart. Detta hade förmodligen inte varit möjligt om jag hade valt enkät som metod. Att använda enkät eller annan kvantitativ metod hade fungerat för att få fram en större allmän bild av hur pedagogerna arbetar förebyggande mot hedersrelaterat våld och förtryck men jag anser att jag var för lite insatt i ämnet för att kunna formulera enkätfrågor som hade gett svar på syftet. Med observation som metod hade jag fått tolka pedagogernas handlingar, vilket jag anser inte hade besvarat mitt syfte eftersom jag ville belysa pedagogernas tankar och åsikter mer ingående.

Pedagogerna som medverkade i studien valdes med omsorg. Vid valet av förskolor blev jag informerad om att en specifik förskola var bekant i arbetet med hedersrelaterat våld och förtryck. Studien genomfördes därmed endast på en förskola vilket kan ifrågasätta bredden på forskningsområdet. Hade flera förskolor medverkat i studien är det möjligt att resultatet hade sett annorlunda ut. Eftersom syftet med studien är att undersöka hur förskolans pedagoger arbetar för att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck i så tidig ålder som möjligt, var det även av stor vikt att inte begränsa vilken ålder av barn respondenterna arbetade med.

Under intervjuerna använde jag mig av ljudinspelning. Att intervjun blev inspelad gav mig möjligheten att ställa följdfrågor samt be respondenten förtydliga sitt svar om det var något som jag inte förstod. En fallgrupp som kan uppstå med ljudinspelning under en intervju är att respondenten uttalar sig mer försiktigt och inte riktigt känner sig bekväm med det (Ejvegård 2009). Jag talade om att intervjun var genomförbar även om respondenterna verkligen inte ville bli inspelade och att jag kunde föra anteckningar istället, men när de blev säkra på att syftet inte var att någon skulle få höra dem visade de en större avslappning med att ljudinspelningen på. Jag fick alltså ta ställning till vad respondenterna kände kring

ljudinspelning genom att visa förståelse för deras oro men samtidigt förklara varför det var bra om ljudinspelningen kunde vara på. Hade ljudinspelning inte varit på under intervjuerna, skulle det ha kunnat försvåra analysarbetet eftersom möjligheten till att gå tillbaka och lyssna på materialet inte hade funnits. Att anteckna under en intervju kan vara hämmande, därför är det bästa att avsätta tid för det efter intervjun (Ejvegård 2009). Jag gjorde misstaget med att inte ha någon tid avsatt för anteckningar efter de första två intervjuerna, vilket jag förstod tidigt att jag borde göra eftersom intervjuerna var så omfattande och långa. Därför avsatte jag tid för minnesanteckningar för kvarvarande intervjuer. Denna teknik var framgångsrik för senare transkribering av det empiriska materialet.

Ejvegård (2009) menar att den som intervjuar bör eftersträva en neutral attityd gentemot respondenten samt de svar den får. Intervjuaren får och bör inte kommentera, eller visa gillande eller ogillande emot svar som den får eftersom det kan påverka vidare vad för svar respondenten ger. Detta kan i sin tur göra att studien istället baseras på vad respondenten tror att intervjuaren vill ha för svar. Däremot bör man inte ha en kylig attityd gentemot respondenten så att den inte känner obehag eller känner sig oviktig (s.52). Som individ har man alltid egna åsikter kring ämnen som man undersöker. Själv har jag vittnat personer i min omgivning drabbas av hedersrelaterat förtryck och genom att välja detta ämne behövde jag ta ställning till om jag som intervjuare skulle kunna hålla mina egna åsikter utanför både under intervjuernas gång men även i den senare sammanställningen av empirin. Genom att beskriva mitt syfte i början av intervjun nämnde jag hur viktiga deras svar är för denna undersökning. Jag beskrev även att de kan känna sig trygga med att berätta sina synpunkter utan att mina egna värderingar skulle påverka materialet. Jag gjorde klart för dem att jag var där för att lyssna på dem och inte blanda in egna åsikter eller värderingar.

För att skapa en ännu tryggare miljö förklarade jag för respondenterna i början av intervjuerna att jag har den tiden som krävs för att de ska få prata till punkten som dem känner. Samtidigt förklarade jag att jag satt en tidsram för att de inte ska känna att de måste sitta och fylla ut tiden, att om de går över tiden är det ingen fara samt att om vi sitter under en kortare stund är det också av värde. Det uppskattades av respondenterna att det fanns en tydlig tidsram då många utav dem behövde gå tillbaka till barngrupp eller återgå till sin planeringstid. Löfdahl & Franzen (2014) menar att det är av betydelse att respondenterna känner sig bekväma med att det finns tid för dem att kunna berätta sina historier och ge sina fulla svar.

Vid informeringen av tystnadsplikt för respondenterna informerade jag inte om att jag har anmälningsplikt ifall någon information som går emot lagen skulle träda fram. Vetenskapsrådet fastställer att svensk lag går före tystnadsplikt (Hermerén 2011). Nyttjande av anmälningsplikten var inte nödvändig vid varken datainsamlingen eller analysen. Hade behovet funnits skulle det kunna bli problematiskt för analysen samt resultatet i föreliggande studie. Hermerén (2011) menar att forskare inte kan lova att personer utanför forskningsgruppen någonsin kan få ta del av material samt uppgifter som samlats in under undersökningen. Detta på grund av att den svenska lagen kräver att uppgifter ges ut eller att andra forskare ska kunna pröva styrkan i ett vetenskapligt resultat. Däremot menar Hermerén (2011) att detta oftast sker under läkemedelsprovningar och liknande situationer. Att man inte

kan lova definitiv anonymitet kan medföra en risk att personer inte vill delta i undersökningen.

Utmaningen med kvalitativ analys menar Fejes (2009) är att man sedan ska skapa mening med en stor mängd data. Under analysen blev det tydligt att detta inte var ett enkelt arbete att utföra. Jag hade massa material men behövde nu skapa en mening utav det utan att värdera men samtidigt skapa ett slutmaterial som var sammanhängande. Det anses vara en svår uppgift att bedöma i analysen ifall resultatet i en vetenskaplig studie är tillförlitlig (Hermerén 2011). Det är dock en del av forskningens kvalitet. Ett vanligt misstag som sker är att forskaren överskattar betydelsen av resultatet vilket i sin tur gör att forskaren inte gör realistiska bedömningar. Detta kan bli etiskt problematiskt om det leder till att man medvetet undanhåller detta för att exempelvis få en artikel publicerad (Hermerén 2011). När jag påbörjade undersökningen var jag väl medveten om att vara ärlig i skrivandet av mitt resultat för att kunna skapa tillförlitlighet. Dock tror jag att man omedvetet kan ignorera resultat som inte passar in i ens frågeställningar och syfte. Däremot anser jag att det viktiga är att forskaren tar med allt som relateras till syftet och frågeställningarna för att bibehålla en god ärlig kvalitet i sin forskning. Jag gjorde mitt bästa för att agera professionellt under intervjuerna samt under analysen av empirin men det finns alltid rum för förbättring, bland annat genom nya erfarenheter.

Förutom vad som sägs ovan uppstod inga etiska dilemman eller andra svårigheter med metodvalet vilket var en framgångsfaktor till att studien kunde genomföras. Pedagogerna i intervjuerna var väldigt hängivna till att få dela med sig av sina kunskaper vilket bidrar till att det kan konstateras att intervju var ett passande val av metod.

8 DIDAKTISKA KONSEKVENSER/FORTSATT ARBETE

Sverige fortsätter att växa som ett mångkulturellt land, inte bara i benämningen av etnisk mångkultur men människor som utgår från de referensramar och kontexter de lever i. För att det ska kunna ske en positiv integration och samhörighet mellan olika kulturer anser jag att olika yrkeskategorier som arbetar med barn och unga bör få kunskap i hur svåra samhällsfrågor kan hanteras. Jag tror att hedersrelaterad problematik är ett väldigt aktuellt ämne som många än idag inte pratar om eftersom det kan finnas en rädsla i att handskas med frågan. Det kan nog bero på många faktorer, bland annat att det är ett känsligt ämne och att dess kollektiva karaktär skapar en slags osäkerhet i hur det ska behandlas. Även att man som pedagog inte vill kränka någon annans kultur kan vara en faktor till att det är ett ämne som inte vågas prata om. Däremot anser jag att man står upp för barns rättigheter genom att faktiskt våga hantera en utmaning som denna.

Denna studie visar att det är möjligt att göra en skillnad för barn och vuxna som lever i hederskontexter men att det är en lång process. Som blivande förskollärare anser jag dock att den här processen, oavsett hur utmanande är nödvändig för att uppfylla kraven i uppdraget som förskollärare. Studiens resultat visar även att det finns oklarheter kring hur förskolan och pedagoger bör agera och vem man vänder sig till när det uppstår utmaningar som inte kan

hanteras på förskolan. För att kunna arbeta förebyggande i förskolan anser jag att det krävs tydligare riktlinjer i hur man bör hantera hedersrelaterade situationer eller om pedagoger har misstankar om att det sker i ett barns familj. Jag anser även att det är av stor betydelse att pedagoger i både skola och förskola känner trygghet i vem de ska vända sig till för stöd i arbetet med familjer som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. För att det förebyggande arbetet ska göra en positiv skillnad för barnets framtid krävs det att verksamheten har långsiktiga och kortsiktiga mål för hur de ska arbeta gemensamt. Det krävs alltså kontinuitet i det förebyggande arbetet för att det ska vara framgångsrikt.

Arbetet som förskollärare innefattar mycket ansvar som rör barnet men i förskolan arbetar vi inte endast direkt med barns utveckling individuellt utan även indirekt genom samverkan med föräldrar på många olika nivåer. En god integration visar sig i resultatet vara viktig för att kunna förebygga hedersrelaterat våld och förtryck i tidig ålder men det är inte alltid tydligt hur en god integrationsprocess går till. Det framkommer att en god dialog med föräldrar är ett sätt samt att pedagogerna arbetar med att stärka barnen och få dem att känna sig som en del av samhället, men jag saknar mer konkreta exempel på hur man kan arbeta aktivt med detta på förskolan. I förebyggande syfte kan förskolechefer satsa på att skicka pedagoger på fortbildningar som handlar om integration i förskolan. Fortbildningar som tar upp hur en integrationsprocess kan gå till för barnet samt vårdnadshavarna genom förskolan, för att ge pedagogerna möjligheten till att skapa en positiv väg in till samhället för barn och vårdnadshavare.

Det hade varit intressant med vidare forskning för att ta del av hur vårdnadshavare uppfattar hedersrelaterad problematik och vad de har för upplevelser kring att leva i hederskontexter och sedan invandra till ett nytt land. Detta för att få en större förståelse för utsatta personer. Det hade även varit intressant med ytterligare forskning i hur andra myndigheter hanterar konsekvenser som kan uppstå på grund av problemet hedersrelaterat våld och förtryck. Min förhoppning är att detta arbete ska bidra till en förståelse för problemets innebörd och att projekt som 'Bygga broar' ska bli uppmärksammade i högskolors kurser inom olika yrkeskategorier som kan komma att bemöta utsatta personer. Jag anser att kunskap om problematiken kan bidra till att bland annat pedagoger känner sig tryggare i att bemöta frågor som berör ämnet och att det bidrar till att vi tillsammans kan skapa positiv förändring.

Avslutningsvis vill jag säga att arbetet i förskolan ibland kan verka överväldigande och att man inte alltid kan hitta lösningar till svåra utmaningar som uppstår. Däremot tror jag att alla tillsammans kan göra skillnad för att förbättra tillvaron för många barn som lever och växer upp i hederskontexter.

9 REFERENSER

Allmänna råd om måluppfyllelse i förskolan [Elektronisk resurs]. (2017). Skolverket
Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=3749>

Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter. (2009). Stockholm: UNICEF Sverige
Tillgänglig på Internet: <http://unicef-porthos-production.s3.amazonaws.com/barnkonventionen-i-sin-helhet.pdf>

Bozarslan, Aycan (2001). *Möte med mångfald: förskolan som arena för integration.* 1. uppl. Hässelby: Runa

Ejvegård, Rolf (2009). *Vetenskaplig metod.* 4. uppl. Lund: Studentlitteratur

Ellneby, Ylva (2008). *Pedagoger mitt i mångfalden: att möta barn från andra kulturer i förskolan.* Stockholm: Sveriges utbildningsradio

Fejes, Andreas & Thornberg, Robert (red.) (2009). *Handbok i kvalitativ analys.* 1. uppl. Stockholm: Liber

Giddens, Anthony (2009). *Sociology.* 6. ed. Cambridge: Polity press

Hellgren, Zeina, Hobson Barbara (2008) Cultural dialogues in the good society
The case of honour killings in Sweden Volume: 8 issue: 3, page(s): 385-404

Hermerén, Göran (2011). *God forskningssed.* Stockholm: Vetenskapsrådet
Tillgänglig på Internet: <https://publikationer.vr.se/produkt/god-forskningssed>

Jordan, Tomas (2015), *Processinriktad värdegrundsdialog –Med barnen i centrum.*
Tillgänglig på internet: http://socav.gu.se/digitalAssets/1552/1552914_vardegrundsdialog-151120.pdf

Lunneblad, Johannes (2013). *Den mångkulturella förskolan: motsägelser och möjligheter.* 2., [rev.] uppl. Lund: Studentlitteratur

Länsstyrelsen Östergötland (2017) *Hedersförtryck.* www.Hedersfortryck.se [2017-07-21]

Läroplan för förskolan Lpfö 98. [Ny, rev. utg.] (2016). Stockholm: Skolverket
Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2442>

Löfdahl, Annica, Hjalmarsson, Maria & Franzén, Karin (red.) (2014). *Förskollärarens metod och vetenskapsteori.* 1. uppl. Stockholm: Liber

Meetoo Veena, Mirza Heidi Safia (2007) There is nothing ‘honourable’ about honour killings: Gender, violence and the limits of multiculturalism. *Women’s Studies International Forum* 30: 187–200.

Metodstöd för samverkan: hur kan myndigheter och organisationer stödja varandra för att möta individer utsatta för hedersrelaterat våld?. (2010). Linköping: Länsstyrelsen Östergötland
Tillgänglig på Internet:
<http://www.lansstyrelsen.se/ostergotland/SiteCollectionDocuments/Sv/manniska-och-samhalle/manskliga-rattigheter/hedersrelaterat/Metodstod2014.pdf>

- Nilsson, Agneta (2010). *Hedersrelaterat våld och förtryck: skolans ansvar och möjligheter*. Stockholm: Skolverket
Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2493>
- Ohlsson, Eva (2016) *Bygga broar*. <http://byggabroar.nu/wp-content/uploads/Bygga-Broar-Folder.pdf> [2018-01-10]
- Ohlsson, Eva (2010). *Respekt, identitet, mångfald*. Halmstad: Länsstyrelsen Hallands län
Tillgänglig på internet: <http://www.lansstyrelsen.se/halland/SiteCollectionDocuments/Sv/manniska-och-samhalle/jamstalldhet/Respekt%20Identitet%20och%20M%C3%A5ngfald%20Broschyr.pdf>
- Paula Dusi, Marilyn Steinbach (2016) *Voices of children and parents from elsewhere: a glance at integration in Italian primary schools*. Tillgänglig på internet: <http://www-tandfonline-com.lib.costello.pub.hb.se/doi/abs/10.1080/13603116.2015.1111948#aHR0cDovL3d3dy10YW5kZm9ubGluZS1jb20ubGliLmNvc3RlbGxvLnB1Yi5oYi5zZS9kb2kvcGRmLzEwLjEwODAvMTM2MDMxMTYuMjAxNS4xMTExOTQ4P25lZWRYBY2Nlc3M9dHJlZUBAQDA=>
- Regeringens skrivelse (2007/08:39) *Regeringens handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer*. Tillgänglig på internet: <http://www.regeringen.se/rattsdokument/skrivelse/2007/11/skr.-20070839/>
- Sandberg, Anette & Vuorinen, Tuula (2007). *Hem och förskola: samverkan i förändring*. 1. uppl. Stockholm: Liber
- Sverige (1998). *Skollagen*. 1. uppl., i dess lydelse den 1 januari 1998 Stockholm: Norstedts juridik
- Våld i hederns namn: handbok för skola och socialtjänst om skyldigheten att se och hjälpa utsatta*. [2. rev. uppl.] (2008). Linköping: Länsstyrelsen Östergötland
Tillgänglig på Internet:
<http://www.lansstyrelsen.se/ostergotland/SiteCollectionDocuments/Sv/manniska-och-samhalle/manskliga-rattigheter/hedersrelaterat/V%c3%a5ldHedernsNamn2014.pdf>
- Wagner, C (2011) Hedersrelaterade problem finns redan i förskolan. *Hallandsposten*, 22 juli.
<http://www.hallandsposten.se/nyheter/halmstad/hedersrelaterade-problem-finns-redan-i-f%C3%B6rskolan-1.1653818>

10 BILAGOR

Missivbrev/Intervjuinformation

Hej!

Mitt namn är Setareh Beiranvand och studerar till förskollärare på Högskolan i Borås. Jag skriver just nu min kandidatuppsats och är därmed i slutet på utbildningen.

Syftet med denna undersökning är att ta reda på hur pedagoger arbetar i förskolan för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Du är vald som intervjuperson eftersom du inom ditt yrke möjligen kan komma i kontakt med barn som är utsatta eller kan utsättas för denna typ av problematik. Du som deltar i undersökningen kommer att aidentifieras i arbetet och all data som samlas under intervjun kommer att raderas efter att kandidatsuppsatsen är godkänd.

Intervjun beräknas att ta ca 1 timme och ljudinspelning kommer att användas vid ditt godkännande för att underlätta senare bearbetning av materialet. Medverkan i studien är frivillig och kan när som helst avbrytas av dig som intervjuperson.

Intervjufrågor

1. Har du i ditt yrke någon gång stött på hedersrelaterade dilemman?- Beskriv i så fall situationen/situationerna.
2. Om ja på fråga 1, hur har du/ni arbetat för att motverka det?
3. Hur sker er samverkan med föräldrar som inte är bekanta med förskolans system?
4. Vad har du för förhållningssätt gentemot hedersrelaterad problematik i överlag och i förskolan?
5. Kan man se tecken på att barn redan i förskolan blir utsatta för hedersrelaterat förtryck? I så fall hur?
6. Har du kompetensutveckling inom området? I så fall vilken typ?
7. Hur vill du gå vidare i arbetet med denna typ av problematik?

Vid frågor går det att kontakta mig på:

Mobilnummer: xxxxxxxxxxx

Mail: xxxxxxx@student.hb.se

Med vänliga hälsningar

Setareh Beiranvand

HÖGSKOLAN I BORÅS

Besöksadress: Allégatan 1 · Postadress: 501 90 Borås · Tfn: 033-435 40 00 · E-post: registrator@hb.se · Webb: www.hb.se